

4832

ԱՇԱՐ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԻԻ 5

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏՈՒԹԻԻՆ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻԻՆ

ԵՒ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻԻՆ

ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

1939

17
Ր-82

REC 2-25-61

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ

- Ա. Հատար «Հրաշագործ Միութիւնը»
Հ. Հրահան
- Բ. » «Ուղեցոյց Հայ Երիտասարդին»
Ա. Ն. Նազար
- Գ. » «Գործի մէջ յաջողելու պայմանները»
Յ. Թ. Հինդլեան
- Դ. » «Պայքար Թոփալտին դէմ»
Տօք. Մ. Ա. Տէր Կարապետեան
- Ե. » «Կենցաղագիտութիւն, Հանրային
Գործունէութիւն եւ քաղաքացիական
Կրթութիւն» . . . Հր. Թորոսեան

17
Ք-82

Գրադիր պրոֆ. Մ. Կ. Գրաշէնեան,
Եղբարեկցութեամբ ակնարկ պատրաստեց
հունիսի,
Կոնստանդնուպոլիս

Կոնստանդնուպոլիս, 1961

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Կենցաղագէտ մարդը
Տիպար գործիչը
Ճշմարիտ քաղաքացին

ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

1939

19.04.2013

4832

14 JUL 2009

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Մեր ձեռնարկած «Մատենաշար»ին համար անհրաժեշտ դատեցինք անհատական եւ հասարակական կեանքի ուղեցոյց մըն ալ հրատարակել, որովհետեւ, ցաւալի է խոստովանիլ, ընդհանրապէս մեր ազգին մէջ հոգ չի տարուիր անհատին բարեկրթութեան, ինչպէս քաղաքացիին եւ գործիչին կրթութեան: Կարծես ատոնք բախտին ձգուած են, այնպէս որ, առանց կարգ ու կանոնի, հայր իր բնազդին հետեւելով, մասամբ եւս իր նկարագրին եւ խառնուածքին, քիչ մըն ալ իր միջավայրին ազդեցութիւնը կրելով, կը կերտէ իր անհատական կենցաղագիտութիւնը եւ կը կատարէ իր հասարակական քաղաքացիական պարտականութիւնները:

Այսպիսի կարեւոր գործի մը համար չէինք կրնար դիմել աւելի ձեռնհաս ընկերաբանի մը քան մեր բարեկամ Տ. Հրանդ Թորոսեանի, որ յաջողեցաւ այս փոքր գրքոյկին մէջ շատ քան սեղմեցնել, վերին աստիճանի շահեկան եւ թելադրական գիտելիքներ, որ մեր ժողովուրդին համար պիտի ըլլան իսկապէս օգտակար առաջնորդ մը:

Իր նամակին մէջ Տ. Թորոսեան իրաւամբ կը գրէ հետեւեալ տողերը.

« Առանց յաւակնութեան, կը կարծեմ թէ իր ներ-
« կայ սեղմ վիճակին մէջ անգամ, այս գրքոյկը կո-

48270-65

« չուած է թանկագին ուղեցոյց մը ըլլալու հայ անհա-
« տին եւ մանաւանդ հայ երիտասարդին անհատական
« կեանքին եւ հանրային գործունէութեան մէջ: Այս
« անսակէտով ան լիովին ծառայած պիտի ըլլայ իր
« նպատակին: Իսկ եթէ անոր պարունակած նիւթերը
« հետաքրքրեն մեր երիտասարդները եւ անոնց զըր-
« զիւ ըլլան խորացնելու զանոնք, մասնագիտական
« զիրքերու ղիմելով, այն ատեն անիկա անբաղա-
« տելիօրէն լայն հորիզոններ բացած պիտի ըլլայ մեր
« երիտասարդներուն ընկերային եւ հանրային դաս-
« տիարակութեանը համար:»

Այս ուղեցոյցը պիտի սովորեցնէ մանաւանդ, հա-
կառակ իր ծաւալին համեստութեան, թէ հայ երիտա-
սարդը ի՛նչպէս պիտի կրնայ ըլլալ բարեկիրթ մարդ
մը, տիպար գործիչ մը եւ ճշմարիտ քաղաքացի մը:

Բարիզ, 20 Յուլիս 1939

Վ. ՄԱԼԷՋԵԱՆ

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԿԵՆՏԱՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՄԱՐԴՈՒՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1.- Ի՞նչ է կենցաղագիտութիւնը

Ընկերութեան մէջ ապրող անհատը հարկադրուած է բազմազան յարաբերութիւններ մշակելու իր նմաննե-
րուն, իր Ազգին եւ Պետութեան հետ: Այս յարաբերու-
թիւնները հաճելի դարձնելու եւ անոնցմէ նիւթական
եւ բարոյական առաւելագոյն օգուտը քաղելու համար,
ամէն մարդ պարտաւոր է յարգելու կարգ մը էական
կանոններ որոնց ամբողջութիւնը կը կոչուի կենցաղա-
գիտութիւն:

Պէտք է խոստովանիլ թէ մեր մէջ այդ բանին պէտք
եղած կարեւորութիւնը չի տրուիր ընդհանրապէս, եւ
սակայն բարեկրթութեան շնորհիւ որքա՞ն թերութիւն-
ներ կը պարտկուին մարդուն անհատական թէ հա-
ւաքական կեանքին մէջ եւ մանաւանդ որքա՞ն առաւելու-
թիւններ ձեռք կրնան բերուիլ:

2.- Ընկերային յարաբերութեանց տեսակները

Այս յարաբերութիւնները իրենց տեսակին եւ բնոյ-
թին համեմատ կրնանք բաժնել երեք գլխաւոր դասա-
կարգի, որոնք նիւթը պիտի կազմեն այս գրքոյն:

Ա.- Անհատական կենցաղագիտութիւն:

Բ.- Ազգային - հանրային գործունէութիւն:

Գ.- Քաղաքացիական կրթութիւն:

3.- Ընկերային խնամատարութիւն

Մասնաւոր հատուած մըն ալ պիտի յատկացնենք ընկերային խնամատարութեան, որ, իբրեւ լրացուցիչ մաս հանրային գործունէութեան, հետզհետէ կարեւորութիւն կը ստանայ քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ եւ որ առաւելապէս մեր ազգին համար անհրաժեշտ պէտք մը դարձած է:

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԿԵՆՅԱՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Անհատական կենցաղադիտութիւնը ամբողջութիւնըն է այն քաղաքավարական կանոններուն՝ որոնք կը վերաբերին մեր նիստ ու կացին, արդուզարդին եւն:

1.- Հագուստ կապուստ

Արդուզարդի խնամք տանիլը աւելորդ պերճանք չէ, այլ անհրաժեշտութիւն մը ամէն բարեկիրթ մարդու համար:

Շատ ազնիւ եւ բարոյական ամէն յատկութիւններով օժտուած մէկը կրնաք ըլլալ, բայց, երբ առաջին անգամ ներկայանաք տեղ մը, հոն գտնուող ձեզի անծանօթ անձերուն վրայ ձեր արտաքին երեւոյթով է որ նպաստաւոր կամ աննպաստ տպաւորութիւն պիտի թողուք:

Անշուշտ նպաստաւոր տպաւորութիւն կը ձգեն ձեր բնական բարեձեւութիւնն ու դէմքի հաճելի երեւոյթը, եւ եթէ իզական սեռին կը պատկանիք, ձեր Ֆիզիքական գեղեցկութիւնը: Բայց, ասկէ անկախաբար, ձեր հագուստն ու կապուստը, կոկիկ ու մաքուր, փոյթ չէ որ նոյն իսկ հինցած ըլլայ, ինչպէս նաեւ դէմքին ու ձեռքերուն տարած առաւել կամ նուազ խնամքը դիւրաւ կրնան աւելցնել կամ ոչնչացնել բնութեան կողմէ ձեզ

տրուած Ֆիզիքական շնորհներուն թողած տպաւորութիւնը:

Որքան ալ քիչ անաւառ ըլլայ մարդ, հաճոյք կը դրայ երբ իմանայ թէ իրեն համար կ'ըսեն — «Ի՞նչ վայելչազգեստ մարդ է»: Սակայն, ո՞րչափ կը մեծնայ հաճոյքը, երբ գիտնայ թէ իրեն համար կ'ըսուի նաեւ — «Ի՞նչ վայելչազգեստ մարդ է»: Առաջին կարծիքը մեր ինքնասիրութիւնը կը փայտայտ, երկրորդն ալ կը դուրսէ մեր անձնական արժանապատուութիւնը, ինչ որ շատ աւելի թանկագին է ինքզինքը յարգել գիտցող եւ յարգել տալ ուզող ամէն անհատի համար:

Պատշաճ արդուզարդ ունենալու համար պայման չէ վայելչաձեւ ըլլալ: Վայելչաձեւութիւնը յատկութիւն մըն է՝ զոր բնութիւնը տուած կ'ըլլայ մեզի կամ ոչ. ան ստացական չէ: Կը բաւէ կարգ մը բաներու ուշադրութիւն ընել կամ խնամք տանիլ՝ պատշաճ հագուստ կապուստ եւ մաքուր ու վայելուչ արտաքին մը ունենալու համար:

Չգուշացէք սեթեւեթէ եւ ծայրայեղ պճնասիրութենէ, եթէ չէք ուզեր ծիծաղելի ըլլալ կամ առնուազն անլուրջ երեւնալ: Ծճմարիտ վայելչասիրութիւնը պէտք չունի արտառոց արդուզարդի: Նշանաւոր աշխարհիկ անձ մը շատ իրաւամբ ըսած է թէ՛՝ Ծճմարտապէս վայելչազգեստ մարդը ան է որուն վայելչազգեստութիւնը իր արտառոցութեամբ մասնաւոր ուշադրութիւն չի դրաւեր:

2.- Արդուզարդի եւ մաքրութեան վերաբերեալ խնամքներ

Առանց դրամի տարուելիք եւ կամ չնչին ծախքի միայն կարօտ կարգ մը անհրաժեշտ խնամքներ կան

գորս ներելի չէ զանց առնել ո եւ է բարեկիրթ մարդու համար: Ահա դիւստորները.—

Ամէն օր ածիլուեցէ՛ք եւ բնաւ մարդու մի՛ ներկայանաք չածիլուած:

Գլխու մազերնիդ ա՛յնքան յաճախ սափրել տուէք որքան պէտք է որպէսզի մասնաւորաբար ձեր քունքերուն եւ ծոծրակին վրայ գտնուող մազերը տարապայման կերպով երկնցած չերեւնան:

Պարբերաբար կտրեցէ՛ք կամ կտրել տուէ՛ք ձեր ուրնքունքին եւ ականջներուն մէջ բուսնող բարակ մազերը, երբ բնականօրէն երկնալու տրամադիր են:

Մատուցի՛ր ձեր քիթը մի՛ խառնէք, այլ միշտ թաշկինակով, եւ երբ հազաք, փոնգտաք կամ յօրանջէք, ձեռքովնիդ ծածկեցէ՛ք ձեր բերանը:

Ջանացէ՛ք որ միշտ մաքուր ըլլան ձեր շապիկին օձիքը եւ թեւոցները, իսկ փողկապը լաւ կազուած:

Կօշիկնիդ միշտ խնամքով ներկուած հագէ՛ք:

Նղունդներնիդ շատ մի երկարէ՛ք եւ, եթէ երկար են, ջանացէ՛ք որ անոնց ներքին կողմերը սեւցած չըլլան: Այրերուն համար «մանիքիւ»-ը բոլորովին աւելորդ է. բայց, պախարակելի չեն, ընդհակառակը, այն կիները՝ որոնք ի վիճակի են ձեռքի այս խնամքը տանելու:

3.— Ուտել եւ խմել

Ճաշի միջոցին, աջ ձեռով կերած ատեն, ձախ նախաբազուկնիդ սեղանին վրայ մի՛ դնէք: Իսկ եթէ պահ մը դադրած էք ուտելէ, արմուկներնիդ բնաւ սեղանին վրայ մի՛ յենուք:

Փոյթ տարէ՛ք միշտ բերաննիդ դոց եւ անաղմուկ ծամելու:

Պատառը բերաննիդ ջուր մի՛ խմէք:

Ապուրը մի՛ փչէք պաղեցնելու դիտումով, ոչ ալ վերջին մնացորդները դալիւն մէջ առնելու համար, պընակնիդ շեղօրէն վեր վերցուցէ՛ք:

Դանակը բերաննիդ մի՛ տանիք: Այս հատու գործիքին պաշտօնը, սեղանին վրայ, միսը, պտուղները եւ նման ուտելիքները կտրել է միայն:

Պէտք չէ բնաւ ձուկը սովորական դանակով կտրել: Եթէ սեղանին վրայ ձուկ կտրելու համար մատաւոր դանակ դրուած չէ, ձուկը կտրեցէ՛ք պատառաքողով՝ հացի կեղեւի կտորի մը օժանդակութեամբ:

Վրայի միսերը կրծելով ուտելու համար, մսին ոտկորը չըլլայ որ բերաննիդ տանիք: Ջանացէ՛ք միսը ձեր պնակին մէջ իսկ ոսկորէն դատել, դանակի եւ պատառաքողի միջոցաւ, որչափ որ կարելի է:

Կերակուր մի՛ աւելցնէք ձեր պնակին մէջ, ո՛չ ալ հաց թողուցէ՛ք ձեզի ինկած բաժինէն: Հետեւաբար, այնքան կերակուր եւ հաց առէք որչափ կրնաք ուտել, ո՛չ աւելի: Նմանապէս, սեղանէն չեւած, ամբողջովին խմեցէ՛ք ձեր դաւաթին մէջ գտնուած ջուրը, դինին կամ գարեջուրը:

4.— Փողոցին մէջ

Իրապէս բարեկիրթ մարդը ան է, որ ամէն տեղ եւ ամէն պարագայի մէջ, կը յարգէ կենցաղագիտական կանոնները, զինքը դիտող գտնուի կամ ոչ:

Արդէն լաւ եւ հիմնապէս դատարարակուած մարդուն քով՝ բարեկիրթութիւնը կը դառնայ ի վերջոյ երկրորդ բնութիւն, ինչպէս կ'ըսուի, այնպէս որ ան կենցաղագիտական օրէնքները կը գործադրէ բնականօրէն

եւ դրեթէ մեքենարար, նոյն իսկ իր տան մէջ, բոյորովին առանձին գտնուած ատենն անգամ:

Այս պատճառով է որ կարեւոր է դիտնալ նաեւ այն կանոնները՝ որոնց պէտք է հետեւի հայ երիտասարդը նոյն իսկ այն տեղերուն մէջ ուր ծանօթի հանդիպելու հաւանականութիւն չկայ:

Փողոցին մէջ, փոյթ տարէ՛ք որ ձեր բաճկոնին կամ վերարկուին կոճակները խնամով կոճկուած ըլլան, եթէ հարկեցուցիչ պատճառ մը չունիք դանոնք բաց պահելու:

Գլխարկնիդ ետեւ կամ ծուռ դրած մի՛ քայէք:

Քալած ատեննիդ, թեւերնիդ կախած՝ առդին անդին մի՛ շարժէք, ջանացէք կարելի եղածին չափ դանոնք ձեր իրանին մօտ բռնել:

Առանց գլխարկ հանելու մի՛ բարեւէք երբեք: Գլխարկը գլուխը բարեւելը պարզապէս կոչուութիւն է, մանաւանդ երբ ձեր բարեւելիք անձը տիկին մը կամ օրիորդ մըն է, բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը կամ կրօնաւոր մը:

Մայթին աջ կողմէն քայլեցէք միշտ: Ասիկա Եւրոպայի մեծ քաղաքներուն մէջ լոբէլեայն ընդունուած ընդհանուր կանոն մըն է: Յարգեցէք այս կանոնը, եթէ չէք ուզեր որ անտաշ դիւզացի մը կամ յետագէ՛մ երկրէ մը եկող օտարական մը նկատուիք:

Եթէ կին մը կ'ընկերանայ ձեզի, անոր ձախ կողմէն քայլեցէք միշտ եւ ամէն տեղ:

Եթէ բաց գլուխով (առանց գլխարկի) կը քայլէք, գլխու տարտամ շարժումով մը բարեւելով մի՛ դոհանաք, այլ ձեր բարեւը տուէք ժպիտով եւ ձեզի հանդիպող անձին սեռին կամ աստիճանին համեմատ, ի-

բաննիդ առաւել կամ նուազ թեթեւ կերպով դէպի առաջ շարժեցէք:

Մի՛ մոռնաք բնաւ այն կանոնը որուն համաձայն առաջին անգամ այրն է որ պէտք է բարեւէ կինը: Ընդհակառակն, ձեռք սեղմելու պարագային, այրը պարտաւոր է սպասել որ նախ կինը երկարէ ձեռքը:

Մայթին վրայ կամ բազմութեան մէջ խօսակցութեան մի՛ բռնուիք ծանօթներու հետ: Եթէ երկար տեսակցիլ կ'ուզէք, քաշուեցէք անկիւն մը:

Մէկ մայթէն միւսը կամ հեռուէն զիրար մի՛ կանչէք, ոչ ալ բարձրաձայն խօսեցէք:

Մասնաւորաբար զգուշացէք օտար միջավայրերու մէջ բարձրաձայն հայերէն խօսելէ, ոչ թէ անոր համար որ Հայ ըլլալը անպատուարբեր է, այլ որովհետեւ, հրապարակային վայրերու մէջ, հանրութեան ուշադրութիւնը ո եւ է կերպով գրաւող վարմունքի մէջ դատնուիլը, ինքնին հակառակ է կենցաղագիտութեան: Արդ՝ օտար լեզուով մը բարձրաձայն խօսիլը այս կարգէն է: Վերջերս բարիզեան մեծ օրաթերթ մը այս կէտին վրայ բոլոր օտարականներուն ուշադրութիւնը գրաւած էր, ինչ որ ապացոյց է թէ՛ օտար լեզուով մը պոռալով խօսիլը տեղացիներուն մեծ անախորժութիւն կը պատճառէ:

Գետինը մի՛ թքնէք, եւ եթէ անդիմադրելի պէտք կը զգաք թքնելու, ձեր թաշկինակին մէջ ըրէք այս գործողութիւնը կամ քաշուեցէք անկիւն մը ուր մարդ չըլլայ:

5.- Հանրակառփի, մէքրոյի, երկաքուղիի եւ նման վայրերու մէջ

Ատեն մը կար որ սովորութիւն էր հանրակառքի,

մէթրոյի եւ երկաթուղիի մէջ իր տեղը տալ կրներու եւ տարիքոտ կամ հիւանդ անձերու: Այս սովորութիւնը՝ որուն անխափան կը հետեւէին բոլոր բարեկիրթ մարդիկը, դժբախտաբար կը մոռցուի հետզհետէ:

Բայց, դիտած էք որ ի՞նչ հաճելի տպաւորութիւն կը թողու ճամբորդներու վրայ այն անձը՝ որ կը յարգէ դեռ այս դեղեցիկ եւ շատ մարդկային սովորութիւնը:

Հետեւաբար, եթէ կ'ուզէք կենցաղագէտ մարդ մը նկատուիլ, շարունակեցէք ձեր տեղը տալ կրներու, ծերերու կամ հիւանդներու: Մի՛ հետեւիք անոնց որ, այս ընկերական պարտականութենէն խուսափելու համար, պատուհանէն դուրս նայիլ կամ լրագրի ընթերցման մէջ խորատուղուած ըլլալ կը ձեւացնեն:

Պատուհան մի՛ բանաք եւ կամ մի՛ ծխէք առանց ձեր դրացիներուն արտօնութիւնը ուղելու:

Ձեր քով կամ դիմացը նստող անձին լրագիր, գիրք կամ նամակ կարդացած ատեն, անոնց վրայ մի՛ սեւեռէք ձեր աչքերը, որպէսզի չկարծուի թէ անվայել հետաքրքրութիւն ցոյց կու տաք եւ ջանք կ'ընէք կարդալու դանոնք: Ամէն պարագայի մէջ, ձեր ուշադրութիւնը մի՛ գամէք ձեր դիմացիներն վրայ:

6-- Հանրային վայրերու մէջ

(թատրոն, նուագահանդէս, լսարան, եւայլն.)

Թատրոնը, սինէման, նուագահանդէսը, լսարանը այն վայրերն են ուր, հիւրասրահներէն ետք, ամէնէն դիւրաւ կը զանազանուի բարեկիրթ, կենցաղագէտ մարդը անկիրթ, կոշտ մարդէն: Իրաւ ալ, հո՞ն է որ թէ՛ մին եւ թէ՛ միւսը երկարատեւ ուշադրութեան առարկայ կրնան ըլլալ եւ, հետեւաբար, տեւական տպաւոր-

րութիւն թողուլ ներկաներէն վրայ:

Ասոր համար է որ հայ անհատը եւ մանաւանդ երիտասարդը յատկապէս ուշադիր ըլլալու է իր նիստ ու կացին այս տեսակ վայրերու մէջ:

Շատ փափաքելի է ներկայացումը չսկսած ներս մտնել սրահէն: Եթէ սկսած է արդէն, բարեկիրթ մարդը, գլխարկը ձեռքը բռնած, առանց աղմուկի կ'անցնի սրահէն իրեն յատկացուած տեղը նստելու համար եւ փոյթ կը տանի որ իր յապաղումը եւ անցքը կարելի եղածին չափ քիչ նեղութիւն պատճառեն հանդիսականներուն:

Բանախօսը կամ դերասանը իր պարբերութիւնը չաւարտած կամ երգիչը իր կտորը չլմնցուցած մի՛ ծափահարէք:

Մտիահարելու ատեն, լայնօրէն մի՛ շարժէք ձեր բաղուկները, ոչ ալ դղրդալից կերպով իրարու զարկէք ձեր ափերը: Մասնաւորապէս, զգուշացէ՛ք ձեր խանդավառութիւնը յայտնելու համար՝ ոստումներ րնելէ ձեր աթոռին վրայ:

Մի՛ մոռնաք սակայն որ, եթէ այս ձեւ ծափահարելը բարեկիրթ մարդու վայել չէ, կենցաղագիտութեան ոչ նուազ հակառակ է անձայն կերպով իրարու բախել ափերը, ծափահարելու շարժումը միայն ընելով, որովհետեւ ասիկա աւելի արհամարհական վարմունք է քան բնաւ չծափահարելը:

Ձանացէք բնաւ չխօսիլ ձեր դրացիին հետ ներկայացման միջոցին: Եթէ շատ կարեւոր եւ ստիպողական ըսելիք մը ունիք, փոյթ տարէք կարելի եղածին չափ ցած ձայնով խօսելու, ան ալ ոչ երկար:

Եթէ հաւաքոյթին կազմակերպիչը դուք էք, ջա-

նացէք որ բացուամը կատարուի յայտադրին մէջ ծանուցուած ճիշդ ժամուն: Այս կանոնը եւրոպական լաւ կադմակերպութեանց կողմէ անխափան կը յարգուի. դժբախտաբար, հայկական հաւաքոյթները հետզհետէ աւելի անհոգութիւն ցոյց կու տան ասոր մէջ: Ամէն տեղ եւ ամէն առթիւ ձեր ազգակիցներուն ուշադրութիւնը դարձուցէք այս կէտին վրայ, որովհետեւ առ հասարակ ժամադրութիւնը չյարգելը անբարեկրթութիւն է:

Ոմանք, կարծեցնել տալու համար թէ երաժշտութենէ կը հասկնան, չաւարտած կտոր մը լմնցած կարծելով՝ ծափահարելու կը սկսին: Երաժշտագէտներն անգամ վերջին նօթը չաւարտած՝ չեն ծափահարեր: Եթէ երաժշտագէտ չէք, ո՛րչափ աւելի խոհեմութիւն ունենալու էք համբերող ըլլալու, եթէ չէք ուզեր յաւակնոտ կամ «անոպ» նկատուիլ: Քանինն՝ որ միշտ խայտառակ եղած են իրենց անժամանակ կամ անհարկի ծափահարութեան պատճառով:

Յարգեցէք սրահին մէջ չծխելու պատուէրը, եթէ այս մասին մասնաւոր թոյլտուութիւն տրուած չէ կադմակերպիչներուն կողմէ:

Գրկի լալկան մանուկները հետերնիդ մի՛ մտնէք սրահ: Եթէ հարկադրուած էք գանոնք ձեր մօտ պահելու, անմիջապէս դուրս հանեցէք գանոնք եթէ ճշալ սկսին, հանդիսականները նեղելու աստիճան:

Հայ կիներու մէջ, դժբախտաբար, շատեր կան այս մասին անփոյթ գտնուողներ: Ո՛րքան բաղձալի է, ի շահ մեր կենցաղագիտական համբաւին, որ այս կէտը ուշադրութեան առնուի ծնողքներու կողմէ:

7. — Այցելութեանց ատեն

Բարեկիրթ մարդը, տուն մը կամ գրասենեակ մը

այցելած ատեն, ուշադիր ըլլալու է կարգ մը կենցաղագիտական կանոններու գործ յարգելով, գործի եւ բարեկամական փոխադարձ յարաբերութիւններուն հեշտօրէն մշակուամը մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլայ:

Արդարեւ, այցելութիւն մը ընդհանրապէս կը տըրւի կա՛մ գործի եւ կամ բարեկամութեան համար: Առաջին պարագային, ձեր մէկ կոշտ վարմունքը կրնայ վրնաս բերել գործին յաջողութեան: Երկրորդ պարագային, կրնայ խաթարել սիրալիր տեսակցութենէ մը սպասուած հաճոյքը:

Սրահ մը կամ գրասենեակ մը գլխարկը գլուխնիդ ներս մի՛ մտնէք: Այնքան ալ տեղ տպաւորութիւն կը թողու քան տեսնել այցելու մը՝ գլխարկը գլուխը նստած:

Երբ տան տիկինը ձեզ պատուասիրելու համար որ եւ է ըմպելի կամ ուտելիք հրամցնէ, անմիջապէս ոտքի ելէք, գաւաթը կամ պնակը ձեռքէն առնելու համար, եւ, եթէ կարելի է, մէկ երկու քայլ առաջացէք դէպի տիկինը:

Եթէ ներկայացում մը ընել հարկ ըլլայ, մի՛ մոռնաք որ պէտք չէ բնաւ նախ կիներ կամ օրիորդը, հասարակը կիող կամ օրիորդին ներկայացնել, բացի այն պարագայէն՝ երբ ներկայացուելիք անձը բարձրատիճան անձնաւորութիւն մը կամ կրօնաւոր մըն է:

Երբ հարկ ըլլայ ձեռք սեղմել, ջանացէք որ ձեզ երկարող ձեռքը ո՛չ շատ ուժով սեղմէք, ո՛չ ալ շատ թուլօրէն կամ խուսափողական շարժումով մը: Առաջինը կրնայ ցաւցնել կիներուն փափուկ ձեռքը, իսկ երկրորդը կրնայ մեկնուիլ իբր անտարբերութիւն կամ արհամարհանք: Նախամեծար է որ ձեռքի սեղմումին ընկե-

բանայ թեթեւ ժպիտ մը: Ժպիտը, մեղմ եւ բնական, կենցաղագրիտութեան մէջ արեւուն ճաճանչին կը նմանի եւ իր անփոխարինելի հմայքովը համակրութիւն կը ստեղծէ:

8.- Կենցաղագրիտական ուրիշ կարեւոր խնդիրներ.

Դիտած ենք որ կենցաղագրիտական ամենախոշոր թերութիւններ կը գործուին ընտանեկան հանդիսաւոր հաւաքոյթներու մէջ, ինչպէս կնոնքի, նշանտուքի, ամուսնութեան եւ զանազան տօնախմբութեանց առթիւ կատարուած հանդէսներու ատեն: Թերեւս պատճառն այն է որ, հող, յաճախ առատօրէն կը հրբամցուին համադամներ կամ ալքոլ պարունակող ըմպելիներ՝ որոնց ազդեցութեան տակ մարդ — եւ ասիկա բնական է — իր սովորական վիճակէն դուրս կ'ելլէ քիչ մը: Այս առիթներուն մէջ կազմուած դուարթ մթնոլորտն ալ կը նպաստէ որ հրաւիրեալները աստիճան մը կորսնցնեն ինքզինքնին: Բայց, ասոնք մեղմացուցիչ պարագաներ նկատելու չէ բնաւ, հեռանալու համար բարեկրթութեան կանոններէն, որոնցմով կը դատուին մարդիկ ընդհանրապէս:

Ըստած է որ մարդ իր բուն նկարագիրը ակամայ երեւան կը բերէ ընկերովի ճամբորդած կամ խաղացած ատեն, եւ կամ երբ բարկացած վիճակի մէջ կը գլուխուի: Բայց, մարդուն բուն նկարագիրը մասնաւորապէս յայտ կու գայ նաեւ ընկերային հաւաքոյթներու մէջ: Հարկ է ուրեմն մեծ զգուշութիւն, որպէսզի մեր նկարագրին յուր գիծերը շատ ցայտուն կերպով չը յայտնուին այս պարագաներուն մէջ: Ինքնազստումի կարողութիւնը թանկագին յատկութիւն մըն է որ շատ անգամ մեզի համար յաջողութեան ազդակ կ'ըլլայ

կամ մեր անձը յարգելի կը դարձնէ ուրիշներու աչքին: Ոմանք սրամտութիւն կը նկատեն այսպիսի զուարթ համախմբումներու մէջ անճաճ ակնարկութիւններ ընել, իսկ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ կան որ կը կարծեն հետաքրքրական դառնալ իրարու հանդէպ շատ ակնյայտնի մտերմութիւն ցուցադրելով, ամէնուն ուշադրութիւնը իրենց վրայ դարձնելու աստիճան: Այս վարմունքն ալ անտեղի է:

59-07284

Պատշաճ չէ նաեւ, պարի ատեն, շարունակ հրաւիրել միեւնոյն տիկինը կամ օրիորդը, այլ՝ փոխն ի փոխ պարելու է ամէնուն հետ ալ: Հիւրընկալ տան այրերուն պարտքն է, գոնէ անգամ մը, պարի հրաւիրել հիւր տիկիններուն ամէն մէկը. իսկ տան տիկինն ու օրիորդը թերացած կ'ըլլան հիւրընկալի իրենց պարտականութեան մէջ, եթէ շարունակ մերժեն զիրենք պարի հրաւիրող հիւրերը:

Երիտասարդ մը շատ մեծ փափկանկատութիւն ցոյց տուած կ'ըլլայ եթէ պարի հրաւիրէ նաեւ տարիքոտ կամ Ֆիզիքապէս տգեղ կին մը, որ թէեւ յայտնապէս կը փափաքի մասնակցել պարերուն, բայց, իր անհրապոյր երեւոյթին պատճառով, անկիւն մը լըքած մնացած է:

Իւրաքանչիւր պարի աւարտումէն ետք՝ այրը պարտաւոր է իր պարակցուհին առաջնորդել իր տեղը եւ ոչ թէ յանկարծ բաժնուիլ անկէ, իսկոյն կոնակ դարձնելով անոր: Կնամեծարական այս զեղեցիկ կանոնը հետզհետէ կը մոռցուի: Ընդհանուր կերպով, ամէն առթիւ խորունկ եւ մասնաւոր յարգանք ցոյց տալու է կնոջ հանդէպ՝ անոր ուղղելով միշտ վայելուչ խօսք մը, հա-

մակրական ժպիտ մը եւ կատարելով հաճոյակատար ժէսթ մը:

Ընտանեկան ուրախ թէ տխուր դէպքերու մէջ, մոռնալու չէ, պարագային համեմատ, պատշաճ բառերով շնորհաւորութիւն ընել կամ ցաւակցութիւն յայտնել: Մասնաւորաբար սուգի պարագային, ցաւակցութիւնները պէտք է կատարել առանց յայտադման, անձամբ կամ գիրով:

Փափուկ խնդիր մըն է նաեւ նամակադրութեան հարցը: Այս գրքոյկին սեղմ էջերը թոյլ չեն տար մանրամասնելու դայն: Միայն յիշեցնենք թէ՛ մեծ տարբերութիւն կայ բերանացի խօսակցութեան եւ նամակադրութեան մէջ, սա տեսակէտով որ շատ մը բառեր եւ բացատրութիւններ՝ զորս, եթէ ոչ ներելի, դէթ անպատեհ չէ դորձածել խօսակցութեան մէջ, նամակի մէջ դորձածուած ատեն կոշտ եւ վիրաւորիչ կը դառնան: Այս կէտին հարկ է ամենամեծ ուշադրութիւն ընել: Մասնաւորապէս ուշադրութիւն դարձնելու է նամակադրութեան մէջ յարգանքի արտայայտութեանց, պաշտօնական անձնաւորութեանց, կրօնաւորներուն, ծերերուն եւ կիներուն ուղղելով յարգանքի աստիճանական բառերը, որոնցմով կը յատկանշուի նամակագրին բարեկրթութեան աստիճանն ալ: Իսկ ծիծաղելի կ'ըլլայ պէտք եղածէն շատ աւելի յարգամեծար անձանքեր դորձածել, մանաւանդ մտերմական նամակներու մէջ:

Կենցաղադէտ, վայելչասէր մարդը գիտէ ամէն բանի մէջ դնել չափը, եւ ատով ոչ միայն հաճելի կ'ընծայէ իր անձը, այլ եւ յարգանք կը վայելէ իր շուրջը:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

1.- Հանրային կեանքը գաղութներու մէջ

Պետական կազմակերպութիւն ունեցող անկախ կամ ինքնավար երկիրները զլիսաւորաբար իրենց հանրային իշխանութեանց միջոցաւ կը հոգան ժողովուրդին նիւթական, բարոյական եւ մտաւորական պէտքերը:

Գաղութներու մէջ ապրող Հայ ժողովուրդը զըրկուած է այս բախտաւորութենէն:

Ամէն հայկական գաղութ, անհատական նախաձեռնութեան շնորհիւ եւ իր իսկ սեփական միջոցներով միայն կրնայ ուրեմն եւ պարտաւոր է լրացնել այս մեծ պակասը, եթէ կը փափաքի որ, օտարութեան մէջ, պահէ իր քաղաքակիրթ, լուսամիտ եւ յոռաջգիմասէր ժողովուրդի համբաւը: Այլապէս, օտարները կրնան Հայը չփոթել զնշուններու նման վաչկատուն եւ յետամնաց ցեղերու հետ:

Անարդարութիւն կ'ըլլայ խորհիլ թէ գաղութները այս ուղղութեամբ ջանք թափած չեն: Արդարեւ, Արեւելքի մէջ ըլլայ թէ Արեւմուտքի, Ծայրագոյն Արեւելքէն սկսեալ մինչեւ Միացեալ Նահանգները եւ Հարաւային Ամերիկա, գաղութները, հայ ցեղին ընածին մըղովն թելադրուած, յաջողած են ստեղծել կազմակերպուած համայնքներ, հիմնած են ազգային մարմիններ,

եկեղեցի, դպրոց, լրագիր, բարեգործական հաստատութիւններ, եւն. : Բայց թէ ստացուած արդիւնքը ո՛ր աստիճան կը համապատասխանէ թափուած ջանքերուն եւ եղած նիւթական զոհողութեանց, ասիկա ուրիշ խնդիր է :

Անշուշտ, տասնապատիկ աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլային մեր ճիգերը, եթէ կրցած ըլլայինք թօթափել շատ մը սխալներ եւ թափանցել կարգ մը սկզբունքներու որոնց կիրարկումը հանրային կեանքի մէջ, անհրաժեշտ պայման է նուազագոյն միջոցներով առաւելագոյն օգուտը ստանալու համար :

2 -- Կարծիքի ազատութեան սահմանները

Կարծիքի ազատութեան այս դարուն, անկարելի եւ անհեթեթ բան է պահանջել ամէն անհատէ կամ թեւաբերէ անոր որ քաղաքական եւ ընկերային միեւնոյն դաւանութիւնը ունենայ :

Ամէն մարդ, իր խառնուածքին, մտաւորական աստիճանին, իր միջավայրի պայմաններուն եւ, աւա՛ղ, շատ անգամ ալ իր անհատական պղտիկ շահերուն համեմատ՝ կը հետեւի այս կամ այն վարդապետութեան՝ պահպանողականութիւն, ազատականութիւն, ընկերավարութիւն, համայնավարութիւն կամ Փաշականութիւն :

Որ եւ է անպատեհութիւն չի կրնար առաջ դալ՝ եթէ քաղաքական դադափարները եւ աշխարհահայեացքները զուտ մտերմական, տեսական ոլորտներու մէջ մնան : Բայց, երբ մէկը կ'ուզէ գործնականապէս մասնակցիլ անոնց իրականացման, այն ատեն կ'ըլլայ կուսակցական :

Ամէն ոք համաձայն է թէ դադութներու կադմակերպութեանց առաջին եւ էական նպատակը պէտք է ըլլայ ազգային գոյութիւնը պահպանել ամէն գնով, արդէլք ըլլալ Հայուն ուժացման, այլասերման, մէկ խօսքով, օտարացման : Այս մասին որ եւ է տարակոյս չկայ :

Հարկ կ'ըլլայ ուրեմն միջադգային ամէն դադափարի կամ քաղաքական ամէն վարդապետութեան այս տեսակէտէն նայիլ : Այս սկզբունքը, միջադգային քաղաքականութեան տեսակէտով արտակարգօրէն խառնակ ու վտանգաւոր սա շրջանին մանաւանդ, դադութահայութեան գերագոյն դաւանանքը պէտք է ըլլայ :

Ասկէ դատ, համայնավարէն սկսեալ մինչեւ Փաշական դրեթէ բոլոր Պետութեանց սահմաններուն մէջ Հայեր կ'ապրին : Եթէ ազգային համերաշխութիւնը ունայն բառ մը պիտի չմնայ, հարկ է որ մեր բնական երկրին մէջ խուսափինք գտնուելէ այնպիսի վարմունքի մը մէջ՝ որ կարենայ վնաս պատճառել քաղաքական հակոտնեայ դաւանանք ունեցող ուրիշ երկրի մը մէջ ապրող մեր ազգակիցներուն :

Անցեալին մէջ, ծանրապէս տուժած ենք արդէն այս սկզբունքէն շեղած ըլլալնու համար : Պէտք է ջանալ որ նոյն սխալները չկրկնուին :

Ամէն Հայու պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հետեւիլ բնական երկրին մէջ տիրող մեծամասնութեան կարծիքին : Ուրեմն, ջանա՛, հա՛յ երիտասարդ, խուսափիլ տեղացիներու քաղաքական վիճաբանութիւններէն :

Բայց, երբ պատահարներու բերումով, հարկադրուիս մասնակցիլ անոնց, դադափարներդ պարզէ ա-

ոանց կիրքի, չափաւոր ոճով: Մի՛ մոռնար որ տիրող կարծիքները կրնան օր մը փոխուիլ: Այս պարագային, քաղաքական կիրքերու մեր շրջանին՝ երբ ազգակից եղբայր քաղաքացիներն անգամ աններող ոգի ցոյց կուտան իրենց հակառակորդներուն հանդէպ, որքա՛ն աւելի աններող կ'ըլլան եթէ գիտնան որ անոնց մէջ օտարականներ կան, հոգ չէ թէ նոյն իսկ քաղաքացի եղած օտարականներ:

Այս կէտը թո՛ղ մտքիդ մէջ դամուած մնայ միշտ, նոյն իսկ եթէ գտնուիս այնպիսի երկիրներու մէջ, ինչպէս Միացեալ Նահանգները, ուր ո՛չ իրաւապէս, ո՛չ ալ դործնականապէս խտրութիւն կը դնեն տեղացի քաղաքացիին եւ քաղաքացիացած օտարականին միջեւ: Մի՛ մոռնար որ կ'ապրինք այնպիսի ատեն մը ուր, ամէնէն ազատական եւ թոյլատու երկիրներուն մէջ անգամ, քաղաքական ըմբռնումները քանի մը տարուան եւ նոյն իսկ քանի մը ամսուան մէջ կրնան բոլորովին հակոտնեայ ուղղութիւն մը ստանալ: Ասիկայ պարզ ենթադրութիւն մը չէ. անոր բազմաթիւ օրինակները տեսանք սա վերջին տասը տարուան միջոցին:

Չկարծուի որ ստրկամտութիւնը ջատագովել կ'ուզենք: Քաղաքական խռիւղի մը կառչիլ եւ զայն պաշտպանել ազնիւ եռանդով, գաղափարական կիրքով, ամէն տեղ եւ ամէն գիւնով՝ ազնուական վարմունք մըն է, արժանի յարգանքի եւ հիացումի: Չմոռնանք սակայն որ շատ քիչերու տրուած է հետապնդել այս խռիւղի միջոցով վերջ, անշահախնդիր կերպով կամ առանց ընկրկելու իրենց անձին սպառնացող վտանգներուն առջեւ:

3. - «Հայուն կուսակցութիւնը»

Մեր ցանուցիւր պղտիկ աղբը՝ անգոր, անպաշտպան, մեր գաղութները մեծ մասամբ աղքատ եւ անտէր, շատ աւելի գործնական ուղղութիւն մը ընդգրկելու են, - պահպանել հայ լեզուն, կանգուն պահել Հայ Եկեղեցին, գործազանել ազգային համերաշխութեան ոգին եւ աւելցնել անհատին նիւթական բարօրութիւնը, առեւտրական եւ ճարտարարուեստական գործակցական ձեռնարկներու միջոցաւ, ուր որ այս կարելի է:

Եթէ այս համեստ այլ կենսական ծրագիրը կարենաս գործադրել, կազմած կ'ըլլաս արդէն կուսակցութիւն մը, անկախ եւ զերծ՝ քաղաքական եւ ընկերային գաղափարականութենէ, եւ այս կուսակցութիւնը կ'ըլլայ Հայուն կուսակցութիւնը:

Հայուն կուսակցութեան բնական անդամ է ամէն Հայ, առանց կարծիքի խտրութեան: Կասկած կա՞յ արդեօք թէ գտնուի Հայ մը որ չուզէ մասնակցիլ այսպիսի հաւաքականութեան մը՝ որ համազգային շահերէ միայն առաջնորդուած պիտի ըլլայ:

4. - Հայ Եկեղեցի

Մարդիկ կան որ կրօնական գաղափարներու շատ հակում չունին:

Հայ Եկեղեցիով չհետաքրքրուելու համար, ոմանք նիւթապաշտ իմաստասիրութեամբ օժուած իրենց կարծիքները պատրուակ կը ծառայեցնեն:

Ուրիշներ կ'ապաստանին քաղաքական վարդապետութեան մը՝ որ դարուս մէջ ծաւալ կը ստանայ եւ որուն համեմատ, Եկեղեցին յառաջընթացութեան եւ բա-

բօրութեան ազգակ ըլլալէ դադրած կը նկատուի: Ասոնք Պետութեան եւ Եկեղեցւոյ բաժնու ման կուտակիցնէրն են:

Ենթադրենք պահ մը որ այս գաղափարները իմաստասիրական կամ քաղաքական որ եւ է հիմ ունենան եւ կարենան առանց անպատեհութեան գործադրուիլ պետական անկախ կաղմակերպութիւն ունեցող ազգերու մէջ: Բայց, մե՞ր մէջ:

5. — Հայ Եկեղեցւոյ պատմական դերը

Մեր մէջ, քաղաքական տխուր դէպքերու հետեւանքով, ժողովուրդը աշխարհի չորս կողմը ցրուած՝ պետական որ եւ է պաշտպանութենէ զուրկ է: Այս պաշտպանութիւնը մեր քաղաքական կուտակցութիւնները չէ որ պիտի կրնան տալ մեզ: Անոնք մօտաւոր եւ դժբախտ անցեալէ մը մնացած են եւ, միջազգային ներկայ պայմաններուն տակ, անզօր են ամբապնդելու համազգային կապը:

Անոնց կատարած մշակութային եւ ազգային դերը անուրանալի է: Բայց, համազգային գործակցութիւնն ու համերաշխութիւնը հրահրող տարրերը չունին անոնք:

Այս պայմաններուն տակ, հարկ կ'ըլլայ, իրրեւ ղլխաւոր ազգակ, ապաինիլ Հայ Եկեղեցւոյ որ շօշափելի, զօրիչ իրականութիւն մը եղած է մեր ազգային քաղաքական կեանքին մէջ բաղմաթիւ դարերէ ի վեր, եւ միութեան ղլխաւոր կապը՝ կանուխէն այլ եւ այլ երկիրներ ցրուած հայ գաղութներուն միջեւ:

Տեսէ՛ք, դեռ մինչեւ այսօր, Ռումանիոյ, Թրանսիլվանիոյ, Բուլղարիոյ Հայ գաղութները իրենց ցեղային գոյութիւնը վառ պահող դրեթէ բոլոր նշանները (չէր,

լեզու, պատմութիւն, եւն.) կորսնցուցած են: Հայ Եկեղեցին մնացած է այն միակ կապը՝ որ դեռ կը միացընէ զիրենք իրենց ցեղին անցեալին հետ:

6. — Հայ Եկեղեցին ազգապահպանումի հօրապոյն ազգակ

Ո՛չ ոք կը հարկադրէ զքեզ, Հայ երիտասարդ, որ ուրանաս իմաստասիրական եւ քաղաքական գաղափարներդ: Բայց, մի՛ մոռնար որ եթէ կ'ուզես տակաւին ցեղին դիտակցութիւնը վառ պահել ազգակիցներուդ մէջ, Հայ Եկեղեցին իր դարաւոր գոյութեամբ եւ աւանդութիւններով, իր ազգային միատիքականութեամբ, քեզի համար անզուգական օժանդակ մըն է: Մի՛ արհամարհեր այս միաւորիչ ուժը:

Դիտած չէ՞ք որ մեծ աղբերն անգամ, արտաքին վտանգ ծագած ատեն, կը մոռնան ամէն իմաստասիրական տեսութիւն եւ իտէարանութիւն եւ զինակցի մէջ խտրութիւն չեն դնէր:

Այս երեւոյթին օրինակները չեն պակսիր տիեզերական Պատմութեան մէջ: Ամէնէն տիպար օրինակը կաթոլիկ Ֆրանսայի զինակցութիւնը եղած չէ՞ միթէ իսլամ Սուլթան Սիւլէյմանին հետ, ուրիշ կաթոլիկ կաթսեր մը՝ Կարոլոս Ե.ի դէմ, եւ այս՝ քրիստոնէական մոլեհանդութեան ամէնէն սուր շրջաններէն մէկուն մէջ, ԺՁ. դարու սկիզբները:

7. — Եկեղեցական բարեկարգութիւն

Կարգ մը մարդիկ այլ Եկեղեցւոյ անբարեկարգ վիճակը եւ կրօնականներու տգիտութեան ու նկարագրի անկումը պիտորուակ կ'ընեն ուժանալու ու ուժացնելու համար Հայ Եկեղեցիէն:

Դժբախտաբար, շատ մը պարագաներու մէջ, այս առարկութիւնները հիմնաւոր են: Բայց ասիկա պատճառն է միթէ ուրանալու ազգապահպանման այն դերագանց դերը՝ զոր Հայ Եկեղեցին կատարած է ու կը կատարէ դեռ:

Ո՞վ է պատասխանատուն երբ Հայ Եկեղեցին շատ բարեկարգ չէ եւ յանձնուած է անարժան պաշտօնեաներու: — Դարձեալ ժողովուրդը որ այս բաներուն շատ նախանձախնդիր եղած չէ:

8. — Կրօնք եւ արդիականութիւն

Եկեղեցւոյ եւ Պետութեան բաժանման սկզբունքին առաջին եւ ամէնէն կատարի կուսակիցն անգամ — Ֆրանսա — յայտնապէս կը քաջալերէ Փրանսական կըրօնային ընկերակցութիւնները արտասահմանի մէջ: Ինչո՞ւ: — Որովհետեւ զանոնք կը նկատէ ազգային մը շահոյթի եւ ազդեցութեան թանկագին օժանդակներ օտար երկիրներու մէջ:

Միւս կողմէ, Եւրոպայի մէջ կը տեսնենք մոլեռանդ ըտուելու աստիճան կրօնասէր եւ սակայն, միեւնոյն ատեն, արդիական ամէն առողջ շարժումի ջատագով անձեր որոնք բացառիկ դիրքերու հասած են: Անոնց կրօնասիրութիւնը արգելք եղած չէ իրենց մտաւորական յառաջընթացին:

Արդիական երեւնալու համար անկրօն ըլլալու պէտք չկայ անպատճառ: Ո՛չ Եկեղեցին եւ ո՛չ ալ ազգային աւանդութիւնները խոչընդոտ են արդիականութեան: Մի՛ մոռնաք որ մեր ամէնէն ընտիր տոհմային աւանդութիւնները Հայ Եկեղեցին է որ պահպանած է ամէնէն աւելի: Ասոր կարեւորութիւնը դիւրաւ պիտի ըմբռնէք երբ

յիշէք որ ազգապահպանման էական ազդակներուն մէջ գլխաւոր տեղ մը կը գրաւեն տոհմային աւանդութիւնները:

Անոնք՝ որոնք հակառակը կը կարծեն, ինչպէս նաեւ անոնք՝ որոնք առաջադէմ երեւնալու համար կը կարծեն թէ պէտք է ընդգրկել ամէն նոր տեսութիւն՝ որչափ ալ անհեթեթ ըլլայ ան, մտաւորական սնափառութիւն ցոյց տուած կ'ըլլան, եւ խսկապէս ասիկա սնափառ գործ է:

Սնափառը, ամէն նոր ու արտառոց բանի կեղծ եւ անվերապահ հիացում ցոյց տալը նկարագրի խոտելի թերութիւն մըն է, երբ կը կայանայ արդուզարդի, արտաքին ձեւերու եւ շարժումներու մէջ միայն. բայց, մտաւորական սնափառ կրնայ վտանգաւոր դառնալ՝ երբ մանաւանդ հանրային գործերու կը մասնակցի:

9. — Նոր սերունդը եւ ազգային պարտականութիւնները
Ներելի պիտի գտնէի՞ք վարմունքը ընտանիքի մը մէկ անդամին՝ որ երկար տարիներ իր ծնողքին, ամուսնին կամ զաւակներուն գուրգուրանքին առարկայ ըլլալէ ետք, մասնակցի իր ընտանեկան բոյնին ուրախութեանց միայն ու մերժէ զբաղիլ անոր հոգերովն ու ցաւերովը, տառապանքներովն ու դժուարութիւններովը:

Հասարակ տեղիք դարձած է ըսել թէ ազգն ալ մեծ ընտանիք մըն է: Իրականին մէջ ալ այնպէս է: Արդ՝ մաս կազմելով այն մեծ ընտանիքին որ Հայ Ազգ կը կոչուի, ներելի չէ բնաւ հայ անհատին չհետաքրքրուիլ անոր գործերով:

Այս կէտին վրայ, ամէն երիտասարդի ուշադրութիւնը դրաւելու է: Ամէն անհատ պարտաւոր է մաս-

նակցիլ հանրային գործունէութեան, կազմակերպական գործերու, մտաւորական զարգացման, ազգին տնտեսական եւ ֆիզիքական բարելաւմանը:

10 -- Ո՞րն է իրական ազգասիրութիւնը

Երբ ազգին գործերը յաջող կ'ընթանան, ազգասէրները վխտալ կը սկսին: Ամէն անհատ իր դրացիին հետ կը մրցի իր խանդավառութեան մէջ, հայրենիքին օժանդակելու իր եռանդին մէջ: Տարօրինակ չենք դրոշներ այս պարագայական հետաքրքրութիւնը. ան մարդկային է: Բայց, բուն ազգասիրութիւնը այս չէ:

Իրական ազգասիրութիւնը այն է որ յայտ կու գայ ազգին անշուք, անփառունակ եւ ձախողալից օրերուն: Այս պարագաներուն ցոյց տրուած ո եւ է անձնուիրութիւն, ընձեռուած ո եւ է օժանդակութիւն ճշմարիտ առաքինութիւն մը կը դառնայ: Չանա', Հայ երիտասարդ, ա'յս ազգասիրութեամբ տողորուիլ:

Պետութեան մը ուժը եւ ապագան՝ խաղաղ, անփառունակ շրջաններու մէջ է որ կը կազմուի առաւելապէս, մեթոտաւոր աշխատութեամբ, աննկուն յարատեւութեամբ: Մեր ազգին համար ալ այսպէս պէտք է ըլլայ:

Չէ՞ք կարծեր որ մեր այս անպատրաստութիւնը եղաւ մին այն պատճառներէն՝ որ Ընդհանուր պատերազմէն ետքը, թոյլ չտուաւ մեզ մեր հայրենի հողին վրայ կանգուն պահել մեր գոյութիւնը:

11 -- Ազգային գործերու մասնակցութիւն

Հանրային հաւաքական գործունէութեան մասնակցելու զանազան եղանակներ կան: Գլխաւորները երկուք

են, ա) աշխատութեամբ մասնակցութիւն, բ) դրամական օժանդակութեամբ մասնակցութիւն:

Անշուշտ, փափաքելի է որ ամէն անհատ հանրային գործերու նուիրէ թէ՛ իր աշխատութիւնը եւ թէ՛ դրամը: Սակայն, ասիկա միշտ եւ ամէն տեղ կարելի չէ դժբախտաբար: Ժամանակ ունեցողները շատ անգամ դրամ չունին. դրամ ունեցողներուն քով ալ յաճախ ժամանակն է որ կը պակասի: Եստեղ ալ իրենց ժամանակը ամբողջովին կը գործածեն համեստ սարուստ մը հողալու, հետեւաբար, ո'չ իրենց աշխատութիւնը կրնան տալ, ոչ ալ դրամը, որովհետեւ թէ՛ մին կը պակասի իրենց քով, թէ՛ միւսը:

Բարեբախտաբար, այս վերջին պարագան բացառիկ է: Դիտուած է որ ամէն գաղութներու մէջ ազգօգուտ միութիւններու եւ բարեսիրական ընկերութիւններու անդամներուն մեծագոյն մասը կը բաղկանայ համեստ աշխատաւորներէ:

Կարգ մըն ալ անհատապաշտ (individualiste) նկարագրի տէր մարդիկ կան շատ մը ժողովուրդներու եւ մանաւանդ մեր ազգին մէջ: Ասոնց բացառիկ խառնուածքը չի հաշտուիր հաւաքական գործունէութեան պարտադրած ձեւակերպութիւններուն եւ զիջումներուն: Չենք կրնար պատասխանատու ընել զիրենք անձնական խառնուածքի այս մասնայատկութեան համար: Սակայն, այս պարագան անոնք չքմեղանք նկատելու չեն խուսափելու համար հանրային ծառայութենէ, այլ իրենց աշխատութիւնը եւ դրամը պէտք է տրամադրեն ազգային ամէն ձեռնարկի, իրենց ըմբռնած ձեւով եւ իրենց նախասիրած նպատակին համար:

12. — Տիպար ժողովականը

Հանրային գործերու մասնակցելու ամենայրմար եղանակը միութիւններու, ընկերակցութիւններու եւ նման այլ կազմակերպութեանց գործնականապէս մասնակցելն է: Այս մասնակցութիւնը հայ անհատին կու տայ ժողովականի հանդամանք:

Տիպար ժողովական ըլլալ ամէնուն տրուած չէ: Ամէն անհատ որ այս հանդամանքը կը ստանայ, իրաւունքներ ունենալէ աւելի պարտականութիւններ ունի: Օգտակարապէս ծառայելու համար պարտաւոր է յարգել եւ յարգել տալ ոչ միայն իր պատկանած միութեան կանոնադրին տրամադրութիւնները, այլ նաեւ ուշադիր ըլլալ կարգ մը անդիր, լռելեայն ընդունուած կանոններու, որոնց ամբողջութիւնը մաս կը կազմէ ժողովականի կենցաղագիտութեան:

13. — Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ ժողովականին կենցաղագիտութիւնը

Ահաւասիկ, Հայ երիտասարդ, այն հիմնական կանոնները որոնք կը կազմեն ժողովականի կենցաղագիտութեան առարկան:

Ձանա՛ ժողովին համար որոշուած ճիշդ ժամուն ժողովարար հասնելի: Անճշդապահութիւնը՝ որ դժբախտաբար մեր մէջ շատ տարածուած թերութիւն մըն է, թէ՛ ժամանակի կորուստ կը պատճառէ եւ թէ՛ այլ եւ այլ անկանոնութեանց տեղի կու տայ:

Եթէ հարկեցուցիչ պատճառով մը ստիպուած ես բացակայիլ նիստէն, այս պարագան նախապէս հաղորդէ ժողովին ատենապետին:

Ատենապետէն խօսք չառած մի՛ խօսիր:

Ժողովակից ընկերօջէ խօսքը մի՛ ընդմիջեր բնաւ: Սօսելու իրաւունքը չարաչար մի՛ գործածեր, բացատրութիւններդ եւ դիտողութիւններդ կրկնելով տարբեր պարբերութիւններով: Սօսէ՛ կարճ, յստակ եւ ջանքը բէ՛ որ բնաւ չչեղիս վիճարանութեան նիւթէն:

Որչափ որ կարելի է, փոյթ տար որ օրակարգի խնդիրները նախապէս չուսումնասիրած՝ ժողովի չերթաս:

Որ եւ է պաշտօն մի՛ ընդունիր՝ եթէ վստահ չըլլաս որ ժամանակդ եւ միջոցներդ պիտի ներեն դայն կատարելու արժանապէս եւ անխափան:

Այս կանոնէն միայն բացառապէս կրնան շեղիլ հանրածանօթ ազդեցիկ անձնաւորութիւններ, երբ անոնց որ եւ է ժողովի լոկ անուանապէս մասնակցելն անգամ ընդհանուրին կողմէ՛ զբաւական կը նկատուի իրենց պատկանած ժողովին գործերուն յաջողութեանը համար:

Ձանա՛ որ Միութեանդ կանոնադրին անկարելորդ նկատուած տրամադրութիւններն անգամ եւ ժողովին քուէարկած բոլոր որոշումները կէտ առ կէտ գործադրուին, թէ՛ քու կողմէ՛ եւ թէ՛ ընկերակիցներուդ կողմէ:

Եթէ որ եւ է պատճառով, կամայ թէ՛ ակամայ, զանցառութիւն մը կամ սխալ մը գործուած ըլլայ, անմիջապէս դարմանել տուր դայն: Մի՛ մոռնար որ չուղղուած ամէն սխալ կամ գործուած ամէն անկանոնութիւն կրնայ պատճառ դառնալ նոր եւ աւելի մեծ անկանոնութիւններու:

Եթէ առաջին սխալը անկեղծօրէն եւ ուղղամօրէն չսրբագրուի անմիջապէս, յետոյ հարկ կ'ըլլայ շատ ան-

դամ նոր անկանոնութիւններ գործել առաջին սխալը պարտկելու համար: Ասկէ յառաջ կու դայ տեսակ մը մխրճում անկանոնութիւններու ճախճախուտի մը մէջ, ուրկէ դուրս ելլել անկարելի կը դառնայ ի վերջոյ:

Եթէ մեր ազգային հաստատութիւնները յաճախ կը քննադատուին, շատ անգամ պատճառն այն է որ այս կէտին վրայ պէտք եղած ուշադրութիւնը դարձուած չէ:

14 -- Ազգային գործերու մասնակցութեան շարժառիթները

Ժողովի մը մասնակցածիդ պէս, առաջին գործը թո՛ղ ըլլայ ուսումնասիրել ընկերակիցներուդ իւրաքանչիւրին նկարագիրը, եւ կարելի միջոցներով վերահասու ըլլալ այն պատճառներուն՝ որոնք մղած են դանոնք ազգային կեանքի մասնակցելու գործօն կերպով:

Մարդիկը հանրային գործունէութեան մղող բազմաթիւ պատճառներ կան, որոնց գլխաւորներն են, ա) ազգին օգտակար ըլլալու անկեղծ բաղձանք միայն, բ) փառասիրութիւն, գ) սնափառութիւն, դ) շահասիրութիւն եւ անհատական նկատումներ:

Թո՛ղ առաջին գործը ըլլայ քննել թէ այս շարժառիթներէն ո՛րն է որ ընկերակիցներդ մղած է հանրային կեանքի մէջ:

Իտէ՛ալ գործիչն այն է որ լոկ իր ազգին օգտակար ըլլալու փափաքով կը մասնակցի հանրային գործերու: Այս կարգի մարդոց թիւը ընդհանրապէս ամէն ժողովուրդի մէջ եւ մասնաւորապէս մեր մէջ, բազդատաբար ցանցատ է: Շատ փափաքելի պիտի ըլլար որ անոնց թիւը մեր մէջ երթալով բազմանար:

Փառասիրութիւնը, երբ սնափառութիւն եւ շահասիրութիւն չբերէ իր հետ, խթան կ'ըլլայ ազգային գործունէութեան:

Փառամոլութիւնը փառասիրութեան հետ չփոթելու չէ սակայն: Փառամոլը կրնայ վտանգաւոր դառնալ, որովհետեւ շատ անգամ իր անհատական սնտոի քըմայքները կը չփոթէ հանրային շահերուն հետ: Նոյնը պէտք է ըսել նաեւ սնափառին համար: Հաղուադէպ է որ սնափառը՝ որուն գործունէութեան միակ շարժառիթը իր անձին փառաբանութիւնն է, իրապէս օգտակար տարր մը դառնայ հանրութեան:

Բայց ազգային գործերու համար ամէնէն վտանգաւորը շահամոլն է: Այս կարգի մարդիկը կարելի եղածին չափ հեռու պահելու է հանրային գործերէ:

15 -- Ներդրամութեան ոգի

Վերոյիշեալ թերութիւններէն մէկը կամ մէկ քանին ունեցողներուն՝ հարկ կ'ըլլայ երբեմն ազգային գործեր յանձնել, կա՛մ իրենց ազգեցիկ գիւրջին, կա՛մ իրենց դրամական օժանդակութեան եւ կամ մտաւորական եւ դործնական հազուադիւտ կարողութեանց պատճառաւ:

Եթէ այս հարկը անհրաժեշտաբար ներկայանայ, ճիշդ չ'ըլլար զանոնք բացարձակապէս մեկուսացնել: Միայն թէ, այս պարագային, փոյթ տանելու է որ իրենց ժխտական յատկութիւնները ամէնէն քիչ վնասը պատճառեն ազգին գործերուն:

Դաս մը մարդիկ կան որ, առանց գէշ նկարագիր կամ յոռի բնաւորութիւն ունենալու, ընդունակ չեն հաւաքալ, ժողովական գործունէութեան: Զանոնք

մեղադրելու չէ իրենց այս մասնաւոր խառնուածքին համար: Շատ անգամ, այս տեսակ անձերը մեծ յարմարութիւն կ'ունենան անհատական նախաձեռնութիւն պահանջող գործերու: Այս կարգի գործեր յանձնելու է անոնց եւ ոչ թէ մեկուսացնելու բոլորովին:

Ժողովականի մը ճարտարութիւնը սա բանին մէջ կը կայանայ.— Իր ընկերակցներուն բարի կամեցողութիւնները օգտագործել՝ իւրաքանչիւրին իր ընդունակութեան եւ իր խառնուածքին կամ նկարագրին համեմատ գրադում տալով: Ասիկա շատ դիւրին գործ չէ, պէտք է խոստովանել. բայց քիչ մը փորձառութիւն, քիչ մը նրբամտութիւն եւ քիչ մըն ալ հոգեբանական ուսումնասիրութիւն մեծապէս կը դիւրացնեն զայն:

Մի՛ մոռնար որ անթերի մարդ չ'ըլլար եւ թէ կարգ մը բարոյական պղտիկ տկարութիւններ կան որոնցմէ ոչ ոք զերծ է: Լայն ներողամտութիւն ցոյց տու՛ր այդ տկարութիւնները ունեցողին հանդէպ, եթէ անոնք աղքային գործերու յաջողութեան արգելք ըլլալու աստիճան չեզոքուած չեն:

16 — Միութիւնը ուժ է, բայց...

Մեր ազգակիցները շատ լաւ գիտեն թէ միութիւնը ուժ է: Իրաւ ալ, մեր ժողովուրդին մէջ կազմուած են միշտ ու կը կազմուին շարունակ միութիւններ եւ ընկերակցութիւններ, որոնց թիւը մեր ազգին կարեւորութեան բաղադրամաս անհամեմատօրէն մեծ է:

Այս երեւոյթը շատ մխիթարական չէ: Ամէնէն լաւ եւ օգտակար ձեռնարկներն անգամ — երբ տարապաշ մասօրէն կը բաղմանան — տեսակ մը այլասերումի պատճառ կը դառնան, որ կը խանգարէ հանրային հա-

մերաշխ գործունէութիւնը եւ նուազ արդիւնաւոր կը դարձնէ ցրուած ջանքերն ու զոհողութիւնները:

Արդարեւ, որ եւ է քաղաքական կամ ազանդական ընոյթ չունեցող եւ միեւնոյն նպատակին ծառայող բազմաթիւ կազմակերպութիւններ կը տեսնենք մեր ամէն գաղութներուն մէջ: Օրինակի համար, Բարիզի մէջ միայն, երկու Կարմիր եւ Կապոյտ Սաչ կայ, 3 - 4 երգչախումբ, Երիտասարդական 7 - 8 Միութիւններ, պոյ սքաութական երկու խմբակցութիւն, եւ քնազաւառի իւրաքանչիւր քաղաքն ու իւրաքանչիւր պղտիկ դիւզն անգամ ներկայացնող քանի մը ասանեակ Հայրենակցականներ՝ որոնցմէ շատերը քանի մը անգամէ միայն կը բաղկանան, եւ տակաւին կարելի է երկարել Միութիւններու շարքը, Բարիզի մէջ, ինչպէս ամենափոքր համայնքին մէջ: Ու տակաւին խօսքը չենք ըներ այն կազմակերպութիւններուն, որոնք, հազիւ ծընած, անհետացած են ասուպի նման:

Որքա՛ն փափաքելի պիտի ըլլար եւ գերազանցօրէն գործնական որ դոնէ զուտ բարեսիրական ընդհանուր կազմակերպութիւնները համաձուլուած ըլլային Հայրենական Բարեգործ. Ընդհանուր Միութեան նման համազային մեծ կազմակերպութեան մը մէջ, որ կ'ընդգրկէ ազգապահպանումի, հայրենաշինութեան, մշակոյթի եւ բարեգործութեան բոլոր մարդերը: Գո՛նէ տեղական համանման մարմինները միակ ճակատ մը կազմէին:

Բարի տրամադրութեանց այս տարտղնումը եւ ցրուած մը ոչ միայն կը ջլատէ նիւթական եւ բարոյական տրամադրելի ուժերը, այլ նաեւ կը կազմալուծէ զանոնք, եւ միութիւնը, այս պարագային, փոխանակ ուժ դառ-

նալու, կ'ըլլայ անմիաբանութեան եւ քայքայումի ազդակ :

Հայ երիտասարդ, դուն փո'յթ տար այս չարիքին դարման տանելու : Ոչ միայն խօսքով, այլ նաեւ գործով ջատագովէ ու պաշտպանէ այն բնաբանը թէ մբաւթիւնը ոյժ է : Բարիզի Հայ երիտասարդաց Միութեան Ակումբին մէջ, պատին վրայ գետեղուած մեծ ցուցատախտակ մը կար որուն վրայ գրուած էր, — կազմեցէք հայ երիտասարդներու միացեալ նախադր. իսկ այժմ նոյն սրահին մէջ հետեւեալ ցուցատախտակը գրուած է, — Հայ երիտասարդ, կազմակերպէ՛ եւ կազմակերպուէ՛ :

Երանի՛ թէ այս խօսքերը արձագանգ գտնէին ամէն տեղ մեր նոր սերունդին բոլոր շարքերուն մէջ :

17.- Բնկերակցութեան ոգիի պակասը Հայուն անհատական գործունէութեան մէջ

Ջարմանալի հակադրութեամբ մը, միութիւններու այս առատութիւնը մեր ազգային հաւաքական կեանքին մէջ միայն կը տեսնուի : Անհատական կեանքի մէջ, ընդհակառակը, գործակցաբար կազմուած առեւտրական ձեռնարկներու համար հիմնուած ընկերութիւնները մատի վրայ կը հաշուուին :

Այս երեւոյթին պատճառը վերադրելի է մեր նըկարագրի այն շատ ծանօթ դժին՝ որ անհատապաշտութիւն կը կոչուի եւ որ, շատ մը պարագաներու մէջ — տարակոյս չկայ — առաջդիմութեան, յաջողութեան գրգիռ կ'ըլլայ : Սակայն, անհատապաշտութիւնն ալ, եթէ չափազանցութեան տարուի, կը տկարացնէ ի վերջոյ թէ՛ անհատին եւ թէ՛ ազգին տնտեսական ընդհանուր ուժը :

Ամէնէն աւելի տոկուն եւ ընդարձակ նկատուած առեւտրական Հայ մեծահամբաւ տուններն անգամ միջին հաշուով 10 - 15 տարիէն աւելի կեանք ունեցած չեն : Ծատերը իրենց հիմնարկուներու կենդանութեան իսկ կորսուած են, ուրիշներ անոնց զաւակներուն օրով անհետացած :

Եւրոպայի մէջ ըլլայ թէ Արեւելքի, ձեռներէց եւ գործունեայ Հայերու կողմէ հաստատուած գործեր, ո՞վ գիտէ, ի՞նչ նախանձելի եւ տեւական դիրք կ'ունենային դեռ այսօր, եթէ անոնք անանուն ընկերութեան վերածուած ըլլային իրենց բարգաւաճման շըրջաններուն :

Ուրեմն, քիչ մը նուազ ցրուածութիւն ազգօգուտ միութիւններու կազմութեան մէջ եւ քիչ մը աւելի գործակցական ոգի անհատական ձեռնարկներու մէջ, մեծապէս կրնան արդիւնաւորել մեր համալար ջանքերը ի շահ ազգային ընդհանուր բարօրութեան :

Այս կէտին, ինչպէս նաեւ մեր հանրային գործունէութեան ուրիշ մասերուն մէջ հետեւելով Հրեաներու օրինակին, մեծ օգուտներ կրնանք քաղել :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ

1.- Հանրային խնամատարութիւնը իբրեւ գիտութիւն

Պատմութեան ամէն շրջաններուն, մարդիկ իրենց նմաններուն նիւթական նեղութիւններովը զբաղած են, ողորմասիրութենէ մղուած : Գրեթէ բոլոր կրօնքները — նոյն իսկ հեթանոսութիւնը — իրենց հաւատաւորներուն պարտադրած են աղքատասէր ըլլալ : Քրիստոնէութեան մէջ այս պարտաւորութիւնը հրամայական բընոյթ ունեցած է եւ ամենալայն չափով գործադրուած :

Հին դարերու մէջ կը գտնենք հայ բարեգործութեան մասին մեծ դէմքերու եւ դրուագներու պատմական մանրամասնութիւնները, որ ցոյց կու տան թէ ընկերային խնամատարութիւնը մեր տոհմային ամէնէն զեղեցիկ առաքինութիւններէն մին եղած է միշտ:

Դարերու ընթացքին, մեծ քաղաքներու կազմութեամբ եւ ճարտարարուեստական հսկայ կեդրոններու հաստատմամբ, մարդկային ընկերութիւնը ստացած է այնպիսի վիճակ մը՝ որ քրիստոնէական ողորմածութիւնը անբաւական եղած է այլեւս դարմանելու ընկերային չարիքները:

Ճիշդ է որ մեր դարուն աւուր հացի կարօտ չքաւորները մեծապէս պահած են շատ տեղեր: Բայց ասոր փոխարէն մարդկային հաւաքականութիւններու մէջ նոր ուժգնութիւն ստացած են շատ մը չարիքներ, ուրիշներ ալ բոլորովին նոր ծնունդ առած: Այսպէս, ընկերային կատարեալ պատուհաս դարձած են կարգ մը հիւանդութիւններ, ինչպէս Փրանկախտը, հիւժախտը (թիւպէրզիւլոզ), խլիւղը (քանսէր) եւ մոլութիւններ, ինչպէս ալքոլամոլութիւնը, եւն.:

Անհատական օգնութիւնները անզոր են դարմանելու այս չարիքները, ոչ միայն անոր համար որ հարկ եղած դրամական միջոցները կը պահսին, այլ մանաւանդ այն պատճառով որ նիւթական օգնութենէ զատ եւ շատ անգամ ասկէ աւելի անհրաժեշտ ուրիշ օգնութիւններ կան ընելիք, որոնց համար մանրակրկիտ կազմակերպութիւն, մեթոտաւոր աշխատութիւն եւ բարոյական միջոցներ հարկաւոր են:

Գաղափարը ծնունդ առած ու զարգացած է մօտ հարիւր տարիէ ի վեր, Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ.

բայց, հազիւ 50 - 60 տարի կայ որ կազմուած է բոլորովին նոր գիտութիւն մը, որուն Ամերիկացիք Social Work կ'ըսեն, Գերմանացիք Soziale Fürsorge եւ Ֆրանսացիք Service Social:

Հայերէն կրնանք անուանել Ընկերային Ծառայութիւն կամ Օժանդակութիւն: Լաւագոյն պիտի ըլլար թերեւս Ընկերային Խնամատարութիւն ըսել, անոր համար որ Խնամատարութիւն բառը գրեթէ նուիրագործուած է մեր մէջ: Իրաւ ալ, քսան տարի առաջ, Պոլսոյ մէջ հիմնուած է Ազգային Խնամատարութիւն անունը կրող հաստատութիւն մը, թէեւ շատ աւելի սեղմ ծրագրով եւ բոլորովին տարբեր պարագաներու տակ հիմնուած քան Հ. Բ. Ը. Միութիւնը որ 1906ին գոյութիւն առած էր Գահիրէի մէջ, Պօղոս Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ, շատ աւելի ընդարձակ գետնի վրայ:

Ընկերային Ծառայութեան գիտութիւնը ամէնէն աւելի զարգացած է Միացեալ Նահանգներուն, Անգլիոյ, Պելճիքայի եւ Գերմանիոյ մէջ: Ֆրանսայի մէջ շատ առաջացած չէ, բայց մեծ ջանքեր կը թափուին այդ ուղղութեամբ քանի մը տարիէ ի վեր:

Այս կարեւոր նիւթը մշակել փափաքողներուն կը յանձնարարենք երկու հիմնական երկեր - W. Roscher ի, հռչակաւոր գերման ընկերաբանին «Armenwesen» ը եւ ամերիկացի ուրիշ տեսակէտով մը նոյնքան նշանաւոր Mary Richmondի «Social Diagnosis» ը եւ Joanna Colcard ի «Your Community» ն: Օգտակարապէս կարելի է կարդալ նաեւ D' Armand-Delille ի «L'Assistance sociale et ses moyens d'action» գիրքը, բայց մանաւանդ Hazemann ի եւ D' René Sand ի աշխատու-

Թիւնները եւ մասնաւորապէս այս վերջինին «Service Social» ը, 1933ին հրատարակուած:

Կարեւոր է նմանապէս տեսնել այն բոլոր մասնագիտական տեղեկագիրները որոնք առաջին անգամ 1928ին Լոնտոնի մէջ գումարուած Ընկերային Ծառայութեան Միջազգային Համաժողովին (Conférence Internationale du Service Social) ներկայացուած են ամէն նստաշրջանի: Վերջին համաժողովը տեղի ունեցաւ 1936ին դարձեալ Լոնտոնի մէջ:

2.- Ընկերային ծառայութեան առարկան

Ընկերային Խնամատարութեան առարկան բացատրելու համար հոս կը բաւականանանք յիշեցնելով հետեւեալ հատուածը՝ որուն մէջ La Rochefoucauld - Liancourt այնքան զեղեցիկ կերպով ձեւարանած է աւոր սկզբունքը:

« Օրորոցէն մինչեւ գերեզման, մարդը այլեւս մեկուսացած, լքուած էակ մը չէ: Ան անբաժանելի մասը կը կազմէ մայրագործը եւ կանխահոգ ընկերութեան մը. մանուկ՝ այս ընկերութիւնը զայն իր քով կ'առնէ ու կ'օգնէ անոր, եթէ լքուած է. չափահաս՝ կը խնամէ զայն, եթէ հիւանդ է, կ'օգնէ անոր, եթէ անկար է, զբաղում կը դտնէ անոր, եթէ անդործ է. իսկ եթէ ծերանայ, դարձեալ այս ընկերութիւնն է որ կը մեղմացնէ անոր վերջին օրերու դառնութիւնը, շնորհիւ այն խնայասիրութեան՝ որուն ճաշակը յաջողած է տալ անոր: »

3.- Ընդհանուր կազմակերպութիւն

Քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ կեանքը երթալով

բարդ ձեւ մը կ'առնէ: Այս պատճառով է որ, ըսինք, աղքատին օգնելու հին ձեւը (եկեղեցիին դուռը կամ փողոցին անկիւնը մուրացող չքաւորին ձեռքը քանի մը փարա դնել եւ կամ անոք աղքատի մը պնակ մը տաք կերակուր տալ) այլեւս դարման մը չէ ընդհանուր կառուութեան:

Որպէսզի Ընկերային Ծառայութիւնը գիտութեան եւ բարեգործութեան պաշտօնը արժանապէս կատարէ դարուս պահանջումներուն համեմատ, պէտք ունի համախմբող, ամբողջական եւ կազմաւորիչ վարչութեան, իր յատուկ պաշտօնեաներովը: Այս պաշտօնեաները մենք ընկերային գործիչ պիտի անուանենք. Ֆրանսացիք կ'ըսեն *travailleur social* կամ *assistant social*, Ամերիկացիք՝ *social worker*:

4.- Ընկերային գործիչին դերն ու պաշտօնը

Տիպար ընկերային գործիչ մը ըլլալու համար մեծ ուսման պէտք չկայ. քանի մը գործնական գիտելիքներ բաւական են: Սակայն, կարեւոր է ունենալ բարոյական յատկութիւններ, զգայուն սիրտ ու խառնուածք, եւ մասնաւոր ընդունակութիւն այս մարդասիրական դերին համար:

Դիտուած է որ կիները այրերէն անբաղդատելի կերպով աւելի մեծ յատկութիւններ ունին այս փափուկ պաշտօնը յաջողութեամբ կատարելու համար. ասոր համար է արդէն որ իգական սեռն է որ տուած է ամէնէն տիպար ընկերային գործիչները, անոր համար մասնաւոր որ անոնք ունին զգալապէս աւելի գորովանք եւ համբերութիւն խնամատարութեան գործին

մէջ, եւ մէկ խօսքով՝ դիտեն իրենց սիրտը դնել ի սպաս
այդ նուիրական պարտականութեան :

5.- Ընկերային ծառայութեան անհրաժեշտութիւնը
մեր մէջ

Փորձառութիւնը ցոյց տուած է թէ քաղաքակրթ-
թական մեծ կեդրոններու մէջ, Պետութեան օժանդա-
կութիւնը խնամատարութեան գործերուն՝ շատ անբա-
ւական է բազմազան շարիքներու առաջըր առնելու հա-
մար, եւ այս՝ հակառակ այն դրամական եւ կազմակեր-
պական մեծ դիւրութիւններուն՝ զորս ամէն կառավար-
ութիւն իր տրամադրութեան տակ կրնայ ունենալ :
Ասոր համար է որ Ընկերային Ծառայութեան գործը
հետզհետէ ծաւալ կը գտնէ եւ նորանոր նուաճումներ
կ'ընէ շատ մը երկիրներու մէջ :

Գաղութներու Հայերը ոչ միայն պետական մար-
միններ չունին, այլ նաեւ գրեթէ միշտ զուրկ են վար-
չական լուրջ կազմակերպութենէ : Սակայն, շատ աւելի
մտահոգիչ պարագայ մը կայ, սա թէ՛ դոհացուցիչ
կերպով կազմակերպուած սակաւաթիւ ազգային մար-
միններն ու միութիւններն ալ շատ անգամ դրամական
անլուր դժուարութիւններու կը հանդիպին համեստ
պիւտճէ մը կազմելու համար :

Այս պայմաններուն մէջ, մեր գաղութներուն հա-
մար Ընկերային Ծառայութեան գործը կը ստանայ ա-
մենամեծ կարեւորութիւն եւ կը դառնայ անհրաժեշտ-
ութիւն, ներկայ սերունդներու բարօրութեան եւ Հայ
ցեղին ապագային համար : Այս տեսակէտով, ան ազգա-
պահպանման գործին մէկ երեւոյթը կը ներկայացնէ :

6.- Համագային կազմակերպութեան մը պէտքը

Ունինք շատ մը մարմիններ - Կարմիր Նաչեր, Աղ-
քատախնամներ, Տիկնանց Միութիւններ, Հայրենակ-
ցականներ, դպրոցական եւ մշակութային կազմակեր-
պութիւններ, եւ այլն — որոնք կը ջանան մասամբ գը-
լուխ հանել ընկերային խնամատարութեան կալուա-
ծին մէջ մտնող կարգ մը գործեր :

Սակայն, այս մարմինները իրարմէ բոլորովին ան-
կախ եւ անջատ կազմակերպութիւններ ունին, ինքնա-
գլուխ կը գործեն : Երբեմն ալ նոյն իսկ զիրար կը կաշ-
կանդեն կամ իրարու արգելք կ'ըլլան : Ասկէ առաջ կու
դայ վատնում ուժի եւ դրամի, եւ այս պատճառով ալ
անոնք չեն կրնար ունենալ այն բարոյական հեղինակու-
թիւնը՝ որ ամէն ազգօգուտ գործի յաջողութեան մե-
ծագոյն գրաւականն է :

Մեր Աղքատախնամներուն եւ Կարմիր Նաչերուն
գլխաւոր գործունէութիւնը կը կայանայ չքաւորին եւ
հիւանդին սնունդ եւ դեղ տալու, բժշկական խնամք ջամ-
բելու մէջ : Այս նպատակին համար անոնց միջոցները թե-
րեւս բաւեն : Բայց, ինչպէս տեսանք, Ընկերային Ծա-
ռայութիւնը շատ աւելի վսեմ եւ ընդարձակ իտէալ մը
ունի : Այս իտէալին համար, որ գերազանցապէս մար-
դասիրական ըլլալով մէկտեղ, ազգասիրական է նաեւ,
քանի որ ապագայ սերունդներու բարեխաւումին կը ճըդ-
տի, համագային կազմակերպութիւն մը միայն կըր-
նայ առաւելագոյն չափով ծառայել իր բուն նպատա-
կին :

Ուստի, անհատական կամ մասնական բարեգոր-
ծութիւններուն հարկ է տալ ընկերային ուղղութիւն եւ

զուտ ազգային դրոշմ: Պէտք է հրաւիրել թէ՛ պզտիկ կազմակերպութիւնները եւ թէ՛ մարդասէր անհատները որ մեկուսի եւ առանց որոշ ծրագրի չգործեն, իրարմէ անտեղեակ եւ նոյն խսկ իրարու հակընդդէմ, այլ իրարու միանան, կազմակերպուին հաւաքաբար: Այս գործին մէջ պէտք է որ խմբուին բարի կամեցողութիւն ունեցող բոլոր սրտցաւ անհատները, եւ դիտական մեթոտներով զինուած, իրենց գտնուած վայրերուն մէջ ստեղծեն համազգային բազմաճիւղ միակ մարմին մը, ղեկավարութեանը տակ այն կազմակերպութեան՝ որ իրենց մէջ ամէնէն զօրաւորն է թէ՛ բարոյական եւ թէ՛ նիւթական տեսակէտով:

Այս ուղղութեամբ գործող Հայերը ոչ միայն մարդասիրական վսեմ գործ մըն է որ կատարած պիտի ըլլան, այլ նաեւ հիմը դրած պիտի ըլլան համերաշխական սքանչելի ձեռնարկի մը, որովհետեւ Ընկերային Ծառայութեան գործը կոչուած է վանելու եսասիրութեան եւ հակամարտութեան ամէն զգացում: Այսպէսով, հայ երիտասարդներուն եւ երիտասարդուհիներուն գործունէութիւնը կեդրոնացնելով քաղաքական եւ կըրօնական որ եւ է նպատակէ ղերծ անշահախնդիր գործի մը մէջ, զանոնք վարժեցուցած պիտի ըլլանք համագործակցութեան, որ մեր դաղութահայ կեանքին մէջ պիտի ըլլայ իրապէս փրկարար գործ մը:

Եւ ի՛նչ աւելի ազգօգուտ ձեռնարկ՝ քան աշխատիլ եւ աշխատցնել ցեղին միացման, ուժեղացման եւ ազնւացման, եւ ի՛նչ աւելի վսեմ իտէալ՝ քան նոր սերունդը մղել համերաշխութեան եւ համագործակցութեան, համերաշխութիւն եւ համագործակցութիւն՝ որոնց պահասութենէն ամէն ոք կը գանդատի շարունակ, բայց

ոչ մէկ լուրջ փորձ կ'ըլլայ իրականին մէջ այդ բանը հաստատելու մեր նոր սերունդին մէջ: Ընդհակառակը, երբեմն, այս ուղղութեամբ կատարուած պզտիկ փորձերը ձախողութեան մատնելու ջանքեր ալ կ'ըլլան, սկզբունքային կամ քաղաքական խնդիրներ պատուակելով:

Կը բաւէ առ այժմ տեսականապէս բրոքականտ մը ղել երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու մէջ, համագործակցութեան դաղափարը տարածելու համար:

Առանց ժամանակ կորսնցնելու, հարկ է հաւաքել ուրեմն անձնուէր եւ գործօն ընդունակ երիտասարդներն ու մանաւանդ երիտասարդուհիները, անոնցմէ կազմելու համար ճշմարիտ կամաւորական խումբեր, պատրաստ սկսելու իրենց ընկերային առաքելութեան:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Ա. — Ի՞նչ է ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

Անհատը իր նմաններուն հետ տեւական յարաբերութեան մէջ կը գտնուի, նախ՝ իբրեւ սոսկական մարդ: Ասկէ, ամէն Հայու համար ծնունդ կ'առնեն, մէկ կողմէ, անհատական յարաբերութիւններ իր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն հետ, եւ միւս կողմէ՝ հանրային յարաբերութիւններ իր պատկանած համայնքին հետ: Այս երկու դասակարգի յարաբերութիւններուն վրայ խօսեցանք նախորդ գլուխներուն հետ:

Ամէն Հայ, որ երկրին մէջ ալ գտնուի, յարաբերութեան մէջ է նաեւ այդ երկրին կառավարական մարմիններուն հետ իբրեւ օտարական հիւր կամ քաղաքացիացած (*naturalisé*) հպատակ:

Անհրաժեշտ է ուրեմն տեղեակ ըլլալ կարգ մը գիտելիքներու որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ մասնաւոր գիտութիւն մը՝ Քաղաքացիական Կրթութիւն (*Instruction Civique*) անունով:

Քաղաքացիական Կրթութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ համառօտ իրաւաբանութիւն, դատաւորին, փաստաբանին, պետական մարդուն գիտութիւնը՝ իր ամենատարրական ձեւով ներկայացուած:

1. — Վարչաձեւ .— Ամէն Պետութիւն կառավարական մասնաւոր դրութիւն մը, իրաւաւարդ մը ունի որ կը կոչուի վարչաձեւ (*régime*): Վարչաձեւի այլ եւ այլ տեսակներ կան, զանազան երանգներով: Գլխաւորները չորս են՝ ա) Բացարձակ Միապետութիւն (*monarchie absolue*), բ) Համատիրական Պետութիւն (*Etat totalitaire*), գ) Սահմանադրական Միապետութիւն (*monarchie constitutionnelle*), եւ դ) Հանրապետութիւն (*République*):

2. — Բացարձակ Միապետութիւն .— Այս վարչաձեւին տակ, Պետութիւնը կը կառավարուի միահեծան թագաւորէ մը որ կատարելապէս անպատասխանատու է: Երկրին գործերը կը վարէ իր քմահաճոյքին եւ կամ արքայական գերդաստանին շահերուն համապատասխան ձեւով: Կը հաստատէ իր ուղած օրէնքները, կը հրատարակէ պատերազմ, եւ հաշտութիւն կը կնքէ իր ուղած ատեն: Շատ անգամ, իրեն անհաճոյ թուած անձերը կը պատժէ կամայականօրէն կամ իր համակրութեան արժանացողներուն կը բաշխէ արտակարգ շնորհներ: Այս տեսակ վարչաձեւի մը տակ, անհատին ամենատարրական իրաւունքները ոտնակոխ կ'ըլլան, մամուլի ազատութիւնը կաշկանդուած եւ հանրային կարծիքը զրկուած կը մնայ անարգել արտայայտուելու բոլոր կարելիութիւններէն:

Տիեզերական Պատմութիւնը ցոյց տուած է որ, եթէ միահեծան վեհապետը իրապէս բարի եւ հայրենասէր չէ — ինչ որ շատ հազուադէպ է — երկիրը կը դիմէ

անկումի եւ բարոյական ու նիւթական վատթարացումի:

Դարու սկիզբը բացարձակ միապետական երկիրներ եղած են Յարական Ռուսիա եւ Օսմանեան Կայսրութիւնը:

3.- Համատիրական Պետութիւն.- Համատիրական Պետութիւնը կառավարական նոր ձեւ մըն է, ընդհանուր պատերազմէն ետք երեւան եկած: Այս վարչաձեւը զանազան երանգներ կը ներկայացնէ այլ եւ այլ երկիրներու մէջ. բայց, անոր ամէնէն տիպար օրինակը կը գտնենք Իտալիոյ (ֆաշականութիւն) եւ Գերմանիոյ (նացիականութիւն) մէջ, ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ (պարշեիկութիւն) եւ Թուրքիոյ (էէմպականութիւն) մէջ:

Այս վարչաձեւին բնոյթը կարելի է սապէս սահմանել.- շատ ժողովրդական եւ ազդեցիկ ու կորովի դերագոյն պետի մը շուրջ հաւաքուած կուսակցութիւն մը, բաղկացած եռանդուն եւ անձնուէր անդամներէ՝ որոնք հանրային գործերը կը վարեն, այս պետին ղեկավարութեան տակ:

Համատիրական(1) բառը նոր բացատրութիւն մըն է որ պատշաճեցուցուած է Մուսոլինիի 1925ին խօսած մէկ հռչակաւոր ճառին մէջ առաջին անգամ՝ յայտնաբերուած սա սկզբունքին — Ամէն բան Պետութեան մէջ, ո՛չ մէկ բան Պետութեան դուրս, ո՛չ մէկ բան Պետութեան դէմ եւ հակառակ:

Այս սկզբունքին համեմատ հարկ կ'ըլլայ բառնալ ամէն անհատական ազատութիւն որ հակառակ է պետա-

(1) Մեր գրողները ընդհանրապէս ամբողջական կ'անուանեն այս վարչաձեւը: Այս բառը շատ ճիշտ է, կը կարծենք:

կան շահերուն: Իրապէս ալ, անհատական գրեթէ բոլոր ազատութիւնները ջնջուած են թէ՛ Իտալիոյ, թէ՛ Գերմանիոյ եւ թէ՛ Սովիէթական Ռուսիոյ մէջ:

Ռուսիան ալ յիշեցինք, քանի որ հոն ալ կը տեսնենք միահեծան պետ մը եւ խստօրէն կազմակերպուած կուսակցութիւն մը որ գործադրիչն է այդ միահեծան պետին կամքին: Տարբերութիւնը սա է միայն որ, մինչդեռ Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ կառավարական ոգին ընկերավարութեան մասնաւոր տեսակ մըն է (1), Ռուսիոյ մէջ էապէս համայնավարական է:

Դիւրաւ կը հասկցուի որ համատիրական դրութեամբ կազմուած վարչաձեւ մը տեւական չի կրնար ըլլալ. ուշ կամ կանուխ կը տապալի, ինչպէս տապալած են բռնապետական Տէրութիւնները: Այս պատճառով, մանրամասնօրէն չպիտի գրադրենք անոնց ներքին կազմակերպութեամբ:

Համատիրական վարչաձեւի տակ դատուող երկիրներէն ոմանք, ինչպէս Իտալիա, պահած են դեռ իրենց թաղաւորական տունը. բայց, վեհապետը այլեւս ազդեցութիւն չունի պետական գործերու ղեկավարման մէջ:

4.- Սահմ. Միապետութիւն -- Ընդհանուր կերպով, սահմանադրական միապետութիւններուն եւ հանրապետութիւններուն կազմը էապէս նոյնն է, սա տար-

(1) Նացի բառը արդէն կազմուած է առաջին երկու վանկերէն՝ սա դերմաներէն միացեալ ածականին՝ Նացիոնալ — Սոցիալիստիզմ, որ կը նշանակէ ազգային — ընկերավարական եւ Հիթլէրի Կուսակցութեան անունն է: Նացի կը կոչուին այս կուսակցութեան հետեւորդները:

բերութեամբ որ սահմանադրական միապետութիւնները իրրեւ պետ ունին ժառանգական իրաւունքով դահ բարձրացած վեհապետ մը, մինչդեռ հանրապետութեան գերադոյն պետը՝ հանրապետութեան նախագահը, Սորճըրդարանին կողմէ կ'ընտրուի քուէով: Հետեւաբար, ինչ որ պիտի ըսենք հանրապետութեան մասին, ընդհանուր կերպով կրնայ պատշաճիլ սահմ. միապետութեան:

Իսկ հանրապետութիւնը բացատրելու համար, հիմ առած ենք Ֆրանսայի Սահմանադրութիւնը որ թէ՛ իր թերութիւններով եւ թէ՛ առաւելութիւններով կը ներկայացնէ հանրապետական վարչաձեւի տիպարը:

Գ. — ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

1. — Խորհրդարան. — Հանրապետական երկիրներու մէջ գերադոյն իշխանութիւնը ժողովուրդէն կը բխի եւ միայն ժողովուրդէն: Ասիկայ ազգային վեհապետութիւն (souveraineté nationale) ըսուած սկզբունքն է: Հետեւաբար, ժողովուրդէն դուրս, որ եւ է մարմին, որ եւ է անհատ չի կրնար որ եւ է ազդեցութիւն բանեցնել:

Ժողովուրդը իր վեհապետութիւնը դորձ կը դնէ իր քուէովը ընտրուած երկու ժողովներու (Մերակոյտ եւ Երեսփոխանական Ժողով) միջոցաւ, որոնցմէ կը բաղկանայ Սորճըրդարանը (Parlement): Ասոր համար է որ վարչաձեւը խորճըրդարանական (parlementaire) կոչուած է նաեւ:

2. — Երեսփոխանական Ժողով եւ Մերակոյտ. — Երեսփ. Ժողովին անդամները ուղղակի ժողովուրդէն կ'ընտրուին. իսկ ծերակուտականները՝ Գաւառական

Սորճուրդներու կողմէ, այնպէս որ անուղղակի կերպով միայն ընտրուած ըլլալով ժողովուրդէն՝ նուազ ենթակայ կ'ըլլան քաղաքական կիրքերու ազդեցութեան տակ անխորճուրդ կերպով ընտրուելու վտանգին: Արդէն, հանրային կարծիքին յուղումները չափաւորելու նպատակով է որ Մերակոյտի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ նկատուած է:

Դարձեալ, նոյն պատճառաւ է որ ծերակուտականի համար նուազադոյն տարիք որոշուած է քառասունը, մինչդեռ մէկը 25 տարեկանին ալ կրնայ երեսփոխան ընտրուիլ: Այս կերպով, Մերակոյտին աւելի փորձառու եւ ծանրախոհ անդամները ի հարկին կրնան չափաւորել Երեսփ. Ժողովին աւուած յախուռն որոշումները եւ խոհեմութեան հրաւիրել անոր անդամները:

Մերակոյտին այս չափաւորիչ դերին մէկ օրինակը դեռ վերջերս տեսանք Ֆրանսայի մէջ 1936 - 1938 շրջանին՝ երբ ան իր կորովի վարմունքով կրցաւ թումբ կանդնել ընկերվարական - համայնավարական ծայրայեղ փորձարկութիւններուն (expérience) դէմ:

Ֆրանսայի Մերակոյտը 310 անդամ ունի, Երեսփ. Ժողովը՝ 616 անդամ: Միացեալ Նահանգներու Մերակոյտը՝ 96 անդամ, Երեսփ. Ժողովին ալ, որ ներկալի յացուցիչներու Ժողով (House of Representatives) կը կոչուի այս երկրին մէջ, 432 անդամ, եւ այս երկու ժողովները միացած կը կազմեն Քոնկրէսը որ օրէնսդրական դերադոյն ժողովն է: Իսկ Անգլիոյ մէջ, Երեսփ. Ժողովը (House of Commons) 615 անդամէ բաղկացած է, եւ Մերակոյտը՝ որ Լորտերու Ժողով (House of Lords) անունը կը կրէ եւ որուն անդամները Արքունիքէն կ'ա-

նուանուին, ունի 768 անդամ, ամենամեծ մասը տղերականներէ բաղկացած:

Կարգ մը սահմանադրական երկիրներ կան, որոնք միայն Երեսփ. Ժողով ունին, Մերակոյտ չունին:

3.— Նախագահ եւ Նախարարութիւն.— Հանրապետութեան Նախագահը եւ նախարարները կը ներկայացնեն գործադիր բարձրագոյն մարմինը: Բայց, Նախագահը իրական իշխանութիւն չունի. միայն, Ազգը եւ Պետութիւնը կը ներկայացնէ հանդիսաւոր առիթներու մէջ: Ճիշդ է որ Սահմանադրութիւնը անոր տուած է կարգ մը իրաւունքներ. բայց իրականին մէջ, անոնք մեծ մասը կառավարութեան կողմէ գործ կը դրուի: (Միացեալ Նահանգներու մէջ, Նախագահին իշխանութիւնը շատ աւելի իրական է քան Ֆրանսայի մէջ: Կարգ մը տեսակէտներով, նոյնպէս Անգլիոյ թագաւորը անգամ, շատ աւելի մեծ իրաւասութիւններ ունի քան Ֆրանսայի Նախագահը:)

Կարեւոր իրաւունքներէ զուրկ ըլլալուն համար է արդէն որ Նախագահը անպատասխանատու հռչակուած է: Բուն պատասխանատուները նախարարներն են. հետեւաբար, Նախագահին ստորագրութիւնը կրող բոլոր պաշտօնադիրները պէտք է անպատճառ ստորագրուած ըլլան նաեւ պատասխանատու նախարարի մը կողմէ. այլապէս անվաւեր կը մնան:

Սկզբունքով՝ նախարարները կ'անուանուին Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ. բայց իրականին մէջ, Նախագահը նախարարապետ մը (վարչապետ) միայն կը նշանակէ որ իր կարգին կը կազմէ իր դաշխիճը

(cabinet, ministère) եւ իր ընկերները կը ներկայացնէ Նախագահին վաւերացման:

4.— Նախարարաց խորհուրդ եւ նախարարաց Ժողով.— Այս երկու գումարումները իրարու հետ շփոթելու չէ:

Նախարարաց Խորհուրդը (conseil des ministres) կը հաւաքուի Հանրապետութեան Նախագահին ատենապետութեան տակ եւ կը խորհրդակցի պետական շատ կարեւոր խնդիրներու վրայ միայն:

Երբ գումարումը լոկ վարչապետին նախագահութեան տակ տեղի կ'ունենայ զբաղելու համար նուազ կարեւոր կամ ընթացիկ խնդիրներով, այն ատեն կ'ըսուի Նախարարաց Ժողով (conseil de cabinet):

Դ.— ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԻՐԱԻՈՒՆՔՆԵՐԸ

Երկիր մը, ճշմարտապէս սահմանադրական կոչուելու համար, հոն պէտք է յարգուին անհատին բոլոր իրաւունքները (droits individuels):

Անհատին դիւստր իրաւունքներն են .—

1.— Անհատական ազատութիւն որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ սա կանոնին գործադրութիւնը — «Օրէնքին նախատեսած պարագաներէն դուրս՝ կառավարութիւնը ոչ մէկ անհատ կրնայ ձերբակալել. իսկ ամէն ձերբակալութիւն հարկ է որ օրէնքին ցոյց տուած եղանակով միայն տեղի ունենայ:»

Այս կանոնը կատարեալ բժախնդրութեամբ կը գործադրուի մասնաւորաբար Անգլիոյ մէջ Ժէ. դարէն

ի վեր, համաձայն habeas corpus անուն օրէնքի մը՝ որուն համեմատ ձերբակալեալ մը անմիջապէս դատարանին առջեւ կը հանուի տեսնելու համար թէ ձերբակալումը օրինաւորապէ՞ս տեղի ունեցած է. եթէ ոչ, ձերբակալեալը իսկոյն ազատ կ'արձակուի: Փրանսայի մէջ, այս որոշումը տալու համար 24 ժամ պայմանաժամ տրուած է ձեռնհաս պաշտօնեաներուն, այնպէս որ անհատ մը կրնայ մէկ օր եւ մէկ գիշեր անիրաւ կերպով բանտարկուած մնալ:

2.- Խղճի ազատութիւնը որ եւ է խնդրի մասին ո եւ է կարծիք ունենալու եւ յայտնելու ազատութիւնն է: Այս իրաւունքին համեմատ, ամէն մարդ ազատ է իր ուզած դաւանութեան, աշխարհահայեացքի կամ իմաստասիրական վարդապետութիւններուն հետեւիլ:

3.- Կրօնի եւ պաշտամունքի ազատութիւնը այն իրաւունքն է՝ որուն շնորհիւ ամէն մարդ իր դաւանութիւնը արտաքին ձեւերով եւ արարողութիւններով կըրնայ արտայայտել:

4.- Բնակարանի անբռնաբարելիութիւն — Օրէնքին ցոյց տուած պարագաներէն եւ եղանակներէն դուրս՝ ո՛չ մէկ ոստիկան իրաւունք ունի անհատի մը բնակարանը մտնելու, առանց անոր արտօնութեան:

5.- Սեփականութեան իրաւունք — Սեփականութիւնը նուիրական եւ անբռնաբարելի իրաւունք մը նկատուած է: Կառավարութիւնը, առանց օրինական պատճառի, չի կրնար ուրեմն մէկուն տունը կամ գոյքը զրաւել: Եթէ հանրային շահու նկատումով զբաւում անհր-

րաժեշտ ըլլայ, կառավարութիւնը սեփականատէրին նիւթական հատուցում ընելու պարտաւոր է:

6. Աշխատելու իրաւունք՝ որուն շնորհիւ ամէն մարդ ազատ է ընտրելու իր ուզած զբաղումը կամ առեւտուրը, եւ գործ դնելու զայն, իր փափաքած եղանակով: Սակայն, ընդհանուրին օգտին համար, օրէնքը այս կէտին մէջ ընդունած է կարգ մը բացառութիւններ (1):

7.- Մամուլի ազատութիւնը ամէն մարդու իրաւունք կուտայ որ եւ է գիրք կամ լրագիր հրատարակելու առանց նախապէս արտօնութիւն առնելու. կը բաւէ միայն որ յայտնած ըլլայ իր հրատարակելիք թերթին անունը, ինչպէս նաեւ տնօրէնին (gérant) եւ տպարանին անուններն ու հասցէները:

8.- Հաւաքոյթի ազատութիւն — Անհատները արտօնուած են ժողով դումարելու: Միայն, եթէ դումարուելիք ժողովը հրապարակային պիտի ըլլայ, հարկ է հաւաքոյթէն 24 ժամ առաջ լուր տալ կառավարութեան:

(1) Սեղմումներ ընդունուած են նաեւ ուրիշ իրաւունքներու մէջ ալ, ամէն անգամ որ հանրային բարոյակամը եւ ընդհանուրին շահը խնդրոյ առարկայ են: Արդէն ոչ մէկ ազատութիւն կրնայ բացարձակ ըլլալ, որովհետեւ, ինչպէս գեղեցիկ կերպով ըսուած է — «Իւրաքանչիւր անհատի ազատութիւնը վերջ կը դոնէ հոն ուր կը սկսի ուրիշ անհատի մը ազատութիւնը»:

Ե.- ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԻՐԱԽՈՒՆՔՆԵՐ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱԽՈՒՆՔՆԵՐ

Քաղաքային իրաւունքները (droits civils) եւ քաղաքական իրաւունքները (droits politiques) իրարմէ տարբեր բաներ են :

Քաղաքային կը կոչուին այն իրաւունքները՝ որոնք ամէն անհատի տրուած են Քաղաքային Օրէնքին (code civil) տրամադրութեանց համեմատ եւ երկու գլխաւոր դասակարգի կը բաժնուին, — ընտանիքին վերաբերեալ իրաւունքներ, եւ անհատին անձնական զոյգերուն ու հօրենական հարստութեան վերաբերեալ իրաւունքներ :

Քաղաքական են այն իրաւունքները՝ որոնց շնորհիւ անհատը կրնայ անդամակցիլ կամ մասնակցիլ պետական կամ քաղաքապետական մարմիններու, ինչպէս ընտրող եւ ընտրելի ըլլալ, եւն. :

Ամէն քաղաքացի կը վայելէ քաղաքային իրաւունքները : Սակայն, քաղաքական իրաւունքներու տէր ըլլալու համար, հարկ է լրացուցած ըլլալ կարգ մը մասնաւոր պայմաններ . այսպէս՝ երեսփոխան ընտրուելու համար առնուազն 25 տարեկան ըլլալու է : Դարձեալ, քաղաքացիացած օտարական մը 5 տարիէն միայն ընտրող կ'ըլլայ, բայց իր քաղաքացիացման թուականէն 10 տարի չանցած՝ ընտրելի կամ հանրային պաշտօնեայ չի կրնար ըլլալ :

2. — ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. — Հպատակութիւն (nationalité) . — Հպատակութիւնը իրաւական այն վիճակն է՝ զոր օրէն-

քը կուտայ անհատի մը զայն իր քաղաքացիներուն (citoyen) կարգը դասելով : Հպատակութիւնը երկու տեսակ է, սկզբնական (d'origine) եւ ստացական (naturalisation) :

2. — Սկզբնական հպատակութիւնը երկու ձեւով կարելի է ունենալ, ա. արիւնի իրաւունքով (jus sanguinis) այսինքն՝ առնելով ծնողքին հպատակութիւնը, Բ. ծննդավայրի իրաւունքով (jus soli), այսինքն՝ անհատը կը ստանայ հպատակութիւնը այն երկրին՝ ուր ծնած է, իր ծնողքը այդ երկրին հպատակ ըլլայ կամ ոչ :

Պետութիւններէն ոմանք առաջին դրութիւնը ընտրած են, ոմանք երկրորդը : Այսպէս, Ֆրանսացի ծնողք ունեցող անհատ մը, ո'ր երկրին մէջ ալ ծնած ըլլայ, սկզբունքով Ֆրանսական հպատակ կը նկատուի, մինչդեռ Անգլիոյ մէջ, ասոր հակառակն է. ծնողքը ի'նչ հպատակութիւն ալ ունենայ, Անգլիա ծնած ամէն երախայ առանց այլեւայլի բրիտանական հպատակ է :

3. — Ստացական հպատակութիւնը այն օրինական գործողութիւնն է որով Պետութիւն մը՝ օտարականին խնդրանքին վրայ եւ մասնաւոր շնորհով մը, զայն իր հպատակներուն կարգը կը դասէ, անոր քաղաքացիի իրաւունք տալով :

4. — Հայութիւն և օտար հպատակութիւն . — Հայ քաղաքականը պէտք է ջանայ իր բնակած երկրին քաղաքացիութիւնը ձեռք բերել, եթէ կարելի է եւ եթէ մասնաւոր եւ զօրաւոր պատճառ մը չունի իր սկզբնական հը-

պատակութիւնը կամ «Նանսէնեան» (1) ինքնութիւնը պահելու:

Ճիշդ չէ կարծել որ օտար հպատակութիւնը անխուսափելիօրէն ուժացման պատճառ կ'ըլլայ: Հայ մը շատ լաւ կրնայ Ֆրանսացի, Ամերիկացի, Հելլէն կամ Սուրիացի հպատակ ըլլալ, առանց կորսնցնելու իր ազգային նկարագիրը, եւ Հայ մնալ միշտ սրտով, զգացումով, մանաւանդ որ մենք, գաղութներու մէջ ցրուած Հայերս, վախ չունինք քաղաքական հակամարտութեան մէջ ըլլալու մեր բնականօտար երկիրներուն հետ, որովհետեւ, անոնց հետ, բառին բուն եւ սեղմ խմստով, քաղաքական խնդիրներ չունինք:

Չուտ քաղաքական շահերու չզոյլութեան պատճառաւ՝ պահ մը Հայութիւնը կրնանք նկատել տեսակ մը դաւանութիւն: Ինչպէս, օրինակի համար, Ֆրանսայի մէջ բողոքական Ֆրանսացի մը կրնայ տիպար քաղաքացի մը ըլլալ բողոքական մնալով հանդերձ, այնպէս ալ ամէն Հայ կրնայ տիպար Ֆրանսացի ըլլալ, քանի որ ատոր համար պայման չէ անպատճառ Հայ ըլլալէ դադրել:

Հայ երիտասարդ, ջանա՛ ուրեմն հաւատարմութեամբ եւ անձնուիրութեամբ ծառայել այն երկրին՝ որուն քաղաքացին ես, կատարէ՛ քաղաքացիի բոլոր պարտականութիւններդ ամենայն ճշդութեամբ, բայց մի՛ մոռնար Հայութիւնդ, քու ծագումդ, քու լեզուդ,

(1) Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ սահմաններէն դուրս ելած հայ եւ ոռու գաղթականները, որոնք պահած չեն իրենց նախկին հպատակութիւնը, օտար երկիրներու մէջ ենթակայ են Նանսէնեան կոչուած իրաւական դրութեան:

քու ցեղիդ դարաւոր անցեալը, որոնցմով իրաւունք ունիս հպարտ ըլլալու:

5.- Նանսէնեան հայերը.— Իր բնական երկրին մէջ տակաւին քաղաքացիութեան իրաւունք չստացած Հայք, որ Թուրքիայէն կամ Ռուսիայէն գաղթած է արտասահման, եթէ որոշ հպատակութիւն մը ձեռք չէ բերած, կը նկատուի անհայրենիք (*heimatlos, apatriote*): Ընդհանուր կերպով, այս կարգի Հայերը կ'օգտուին քաղաքական ապաստանեալներու (*réfugié politique*) տրուած դիւրութիւններէն: Մակայն, Ազգերու Ընկերութիւնը կանուխէն իր հոգածութեան առարկան ըրած է Հայ անհայրենիքները, այնպէս որ Նանսէնեան կոչուած անցագրին շնորհիւ, Հայերը, Ռուսերուն եւ ուրիշ մէկ քանի խմբաւորումներու հետ, տեսակ մը նորանշան հպատակութիւն առած են:

Նանսէնեան դրութեան ընձեռած դիւրութիւնները անբաւական նկատուելով՝ 1933ին Ժընէվի մէջ դումարուած միջազգային խորհրդաժողով մը նոր սկզբունքներ հաստատեց «Convention relative au statut international des réfugiés» խորագրով պայմանագրութեան մը մէջ, որ վաւերացուած է կարգ մը Պետութեանց կողմէ միայն:

Այս նոր պայմանագրութիւնն ալ դոհացում չի տար Հայ գաղթականներու բոլոր բաղձանքներուն, բայց պէտք է յուսալ որ, հետզհետէ թափուող նոր ջանքերու շնորհիւ, մեր հայրենակիցները ի վիճակի ըլլան իրենց դէմ ելած դժուարութիւնները եւ սեղմումները բարձուած տեսնելու:

6.— Հայ գաղթականին վարմունքը իրեն բնակակից ժողովուրդներուն հետ.— Հայ գաղթականը, բնակած երկրին մէջ մասնաւոր արտօնութեամբ քաղաքացիութիւն ստանալէ ետք, բնիկ տարրին հաւասար իրաւունքներ կ'ունենայ: Սակայն, այս պարագան յանձնապատասխանութիւն տալու չէ Հայ գաղթականին: Ան պարտաւոր է նկատի առնել միջավայրը, ժողովուրդին հոգեբանութիւնը, սովորութիւնները և ըստ այնմ վարուել, թէ՛ անհատական և թէ՛ հանրային կեանքի մէջ:

Հայերը՝ բարձրով և կառավարութեամբ իրարմէ տարբեր այնքան բազմաթիւ երկիրներու մէջ ցրուած են որ կարելի չէ այս մասին հաստատուն կանոններ դնել. խնդիրը ողջմտութեան և նրբադատութեան հարց է լոկ, և ամէն անհատի սրատեսութենէն և քիչ մըն ալ բարի կամեցողութենէն կախում ունի իրեն համար պատշաճ վարմունք մը ընտրել, հակառակութեան և թշնամութեան նշաւակ չըլլալու համար:

Սուրիոյ, Եգիպտոսի կամ Իրաքի նման Արեւելեան երկիրներու մէջ բնակող Հայը չի կրնար այն վարմունքը ունենալ՝ ինչ վարմունք որ պատշաճ է Եւրոպական երկիր մը կամ Հարաւային Ամերիկա բնակող Հայուն համար, և փոխադարձաբար:

Բաւական է յիշեցնել որ Արեւելքին ընդհանուր կերպով առաջին տպաւորութեան տակ դատող ու գործող խառնուածք ունի և խիստ դիւրազգած է: Այս կէտը շատ լաւ դիտած ըլլայնուն համար չէ՞ որ մեր պապերը Թուրքիոյ մէջ երկար դարեր կրցան ապրիլ և զարգանալ, անտեսական և բարոյական նախանձեղի դիրքերու հասնելով: Արեւմուտքի մէջ, ժողովուրդ-

ները շատ աւելի լայնախոհ են, այնպէս որ հոն Հայ գաղթականը աւելի դիւրաւ կրնայ իր անձնական արժանապատուութիւնը և անկախութիւնը պահել:

Մի՛ մոռնաք սակայն որ այս դիտողութիւնը բնականոն շրջաններու համար միայն ի զօրու է: Մարդ էակը ամէն տեղ նոյնն է բնութեամբ, այնպէս որ բացառիկ և զգոնակ շրջաններու մէջ, բոլոր ժողովուրդները գրեթէ ամէնքն ալ միեւնոյն կերպով կը վարուին: Այսպէս, երբ տնտեսական տաղանապ կամ պատերազմ չկայ և ընդհանուր բարգաւաճում կը տիրէ, վերոյիշեալ կանոնէն շեղիլ մեծ անպատեհութիւն չ'ունենար: Բայց, նոյն բանը չէ պատերազմի կամ տնտեսական սուր տաղանապներու ատեն, երբ ժողովուրդը քառաքեան նոյսազ կը փնտռէ և օտարականը, նոյնիսկ քաղաքացիացած օտարականը, կրնայ աչքի փուշ երեւնալ: Այս պարագային, անհրաժեշտ է ուրեմն շրջահայեցութիւնը և խոհեմութիւնը կրկնապատկել:

Ուրիշ կէտ մըն ալ: Ամէն տեղ, հասարակ ժողովուրդը պարզախոհ է և զէպքերը ընդհանրացնելու հակամէտ: Օտարականի մը վրայ թերութիւն մը տեսածին պէս՝ կը կարծէ թէ անոր բոլոր ազգակիցներն ալ ունին այդ թերութիւնը: Ուստի ամէն Հայ, եթէ իրապէս ազգասէր ըլլալ կ'ուզէ, ուշադրութիւն ընելու է այս կէտին. ջանալու է միշտ լաւ տպաւորութիւն է այս կէտին. ջանալու է միշտ լաւ տպաւորութիւն թողուլ օտար հասարակութեան վրայ, թէ՛ իր բարոյականով, թէ՛ նիստ ու կացով: Այս կերպով ամբողջ ազգին պատին է որ բարձրացուցած կ'ըլլայ: Ո՛րքան օտարականներ այս կամ այն Հայ անհատին թերութիւններովը կը դատեն ամբողջ Հայ ազգը:

Իրրեւ եզրակացութիւն, հետեւեալ քանի մը թե-
լադրութիւնները ընել օգտակար կը նկատենք.—

ա. Ուր որ կրցած էք երկրին քաղաքացին դառնալ,
խղճմտօրէն եւ կանոնաւորութեամբ կատարեցէք ձեր
քաղաքացիական բոլոր պարտաւորութիւնները, ճիշդ
տեղացիին նման, բայց անկէ աւելի խոհեմութեամբ:

բ. Եթէ որ եւ է պատճառով չէք ստացած քաղա-
քացիի իրաւունք, փոյթ տարէք կէտ առ կէտ դոր-
ժագրելու օտարականներու վերաբերեալ օրէնքները:
Մասնաւորապէս, ջանացէք որ ձեր ինքնութեան թուղ-
թերը (carte d'identité) կանոնաւոր ըլլան: Քանի՛նէ՛ր,
իրենց անհոգութեան երեսէն, ծանր տուգանքներու
դատապարտուած են, եւ նոյնիսկ արտաքսուծի հրա-
ման ստացած ու բանտէ բանտ քաշկոտուած են, երկ-
րին օրէնքը յարգած չըլլալնուս եւ մանաւանդ իրենց
տրուած հրամաններուն անսաստած ըլլալնուս համար:

գ. Երկրին ներքին եւ ոչ ալ մանաւանդ արտաքին
քաղաքական գործերուն մի՛ խառնուիք, նոյնիսկ եթէ
տեղացի կազմակերպութիւններ բարեացակամութեամբ
եւ զիւրութեամբ իրենց մէջ ընդունին ամէն կարգի օտա-
րականներ: Ամէն օտարականի պարտքն է բացարձա-
կապէս չէզոք մնալ զինքը հիւրընկալող երկրին քաղա-
քականութեան հանդէպ:

Յ Ա Ն Կ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ	3
ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ (Ա. ԳԼՈՒԽ)	
ա. Ընկերային մարդուն յարաբերութիւնները . . .	5
բ. Անհատական կենցաղագիտութիւն	6
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԻՒՆ (Բ. ԳԼՈՒԽ)	
ա. Հանրային գործունէութիւն	19
բ. Ընկերային ծառայութիւն	37
ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ (Գ. ԳԼՈՒԽ)	
ա. Ինչ է քաղաքացիական կրթութիւնը	46
բ. Պետութեան հիմնական կազմը	47
գ. Հանրապետութիւն	50
դ. Որո՞նք են անհատական իրաւունքները	53
ե. Քաղաքային իրաւունքներ եւ քաղաքական իրաւունքներ	56
զ. Հպատակութիւն	56

97.

2081
972

« ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ Է »

Այս է քնարանը Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան:

Ամէն Հայ, անխտիր, այր թէ կին, կրնայ անդամակցիլ սոյն համազգային կազմակերպութեան, անոր խողովակով իր ազգային պարտականութիւնները դրապէս կատարելու համար:

Իր հիմնարկութենէն ի վեր, 15 Ապրիլ 1906, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը մինչեւ 1937 զանազան ձեռնարկներու, հիմնարկութեանց եւ նպաստներու յատկացուցած է 918081 Անգլ. Ոսկիի աննախընթաց գումար մը, որուն 215178 ոսկին Հայաստանի վերաշինութեան, մշակոյթին եւ ներգաղթին համար ծախսուած է, իսկ 324469 ոսկին որբախնամ եւ կրթական ձեռնարկներու:

Ամէն գիտակից, իրատես եւ ազգասէր Հայ իր լուծման սիրով կը դնէ Հ. Բ. Ը. Միութեան զանձանակին մէջ, որպէսզի ազգապահպանումի եւ հայրենաշինութեան քարձր իտէալներուն նուիրուած այս մեծ Միութիւնը կարող ըլլայ աւելի մեծ շահով կատարել իր հրաշագործ դերը, յօգուտ հայ քաղաքակրօս ժողովուրդին:

«Ազգային գրադարան»

NL0151685

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հիմնական կեդրոնատեղի — Լօզան
Վարչական կեդրոնատեղի — Բարիզ

Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան նպատակն է՝

Ա.— Օժանդակել հայ ժողովուրդին եւ իր հայրենիքին մտաւոր եւ բարոյական զարգացման :

Բ.— Օգնել անոր նիւթական եւ տնտեսական վիճակին բարելաման :

Գ.— Քաջալերել սոյն արդիւնքները յառաջ բերելու ծառայող ամէն ձեռնարկ ու հրատարակութիւն :

ԳԻՆ Յ ՖՐԱՆՍ . ՖՐԱՆՔ

Union Générale Arménienne de Bienfaisance
11, Square Alboni,
P A R I S

Գեղ. Տպարան Խ. Մաքիկեան
"Imp. ARTISTIQUE" — 42, Rue de la Jonquière, Paris